

**DIPLOMACIJA GRADOVA: OBLICI MEĐUNARODNE
SURADNJE GRADA SARAJEVA**

magistarski rad

Kandidat:

Emily Šoljić

957 / II - PiR

Mentor:

doc.dr. Nedžma Džananović Miraščija

Sarajevo, travanj 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	3
2. TEORIJSKO METODOLOŠKI DIO.....	4
3. TEMELJNE ODREDNICE DIPLOMACIJE GRADOVA.....	7
3.1. Povijesni razvoj diplomacije gradova.....	8
3.2. Konceptualizacija pojma diplomacije gradova.....	10
3.3. Vrste i funkcije diplomacije gradova.....	12
3.4. Diplomatske uloge i aktivnosti gradova.....	15
4. ULOGA LOKALNIH AKTERA U IZGRADNJI MIRA.....	20
4.1. Izgradnja mira.....	20
4.2. Lokalne vlasti.....	21
4.3. Lokalne vlasti i pitanje legitimite.....	27
4.4. Aktivnosti gradova u oblasti izgradnje mira.....	29
4.4. Djelovanje lokalnih vlasti izvan vlastitih granica.....	36
5. DIPLOMATSKE AKTIVNOSTI GRADA SARAJEVA.....	42
5.1. Gradovi pobratimi.....	43
5.2. Gradovi prijatelji/partneri.....	50
5.2. Članstvo u međunarodnim organizacijama.....	54

5.3. Ostvareni projekti diplomatske suradnje.....	61
6. ZAKLJUČAK.....	85
7. LITERATURA.....	87

UVOD

Lokalne vlasti su važan akter globalnog poretku koji je ranije predstavljao monolitan prostor utjecaja država. U modernoj političkoj stvarnosti decentralizacijom međunarodnih odnosa dolazi do uključivanja subnacionalnih aktera u inovativne forme provođenja međunarodnih poslova. Unatoč tome što diplomacija gradova zvuči kao nova i neistražena pojava, činjenica je da postoji još od začetaka diplomacije i njezin utjecaj je itekako vidljiv i danas.

Ovaj rad za zadatak ima upoznati čitatelja sa rastućom važnošću položaja gradova i diplomatskim aktivnostima koje se među njima odvijaju. Međunarodna aktivnost gradova povećava se kroz pobratimске i prijateljske veze, sporazume o suradnji, teritorijalni marketing, i različite oblike pružanja pomoći, čime daju iznimian doprinos nacionalnim i globalnim politikama. Globalizacijom je ojačan proces deteritorijalizacije u kojoj se nedržavni akteri izdižu izvan vlastitih granica i uključuju u suradnju na međunarodnim platformama. S obzirom na činjenicu da je trenutno političko okruženje sastavljenod više nivoa, očituje se potreba za istraživanjem fenomena diplomacije gradova.

Lokalne institucije vlasti se suočavaju sa problemima koji pripadaju političkoj agendi svjetskog poretku, te stoga imaju legitimnu ulogu u međunarodnim poslovima. Lokalna autonomija omogućava da se razvijaju međunarodne politike i uspostavljaju odnosi među lokalnim akterima. Razlozi zbog kojih se gradovi uključuju u projekte međugradske suradnje prvenstveno uključuju vlastite interese, građanski aktivizam, i solidarnost sa drugim gradovima kako bi se zaštitio međunarodni pravni poredak.

Vanjska politika svake države najveću korist ima od kontinuiteta, te koherentnih i koordiniranih diplomatskih aktivnosti na svim njezinim nivoima, stoga je od velike važnosti imati uvid u djelovanje diplomacije gradova.

2. TEORIJSKO METODOLIŠKI DIO

Problem istraživanja:

Kao problem istraživanja postavljena je važnost i razvijenost diplomacije gradova u današnjem svijetu, kao i mogući pozitivan utjecaj koji ona može imati na zemlje zahvaćene konfliktom kroz sposobnost gradova da se bave aktivnostima izgradnje mira i međusobno uspostavljuju veze koje će im pomoći da svoje zajednice učine efikasnijima i stabilnijima nakon razarajućih učinaka oružanih sukoba. Važnost subnacionalnih aktera očituje se u tome da su i oni, poput nacionalnih aktera, uključeni u mnoge diplomatske funkcije predstavljanja i komunikacije koje imaju rastući značaj u modernoj diplomaciji. To je vidljivo u činjenici da sve češće veći gradovi šalju svoje gradonačelnike u posjete drugim gradovima diljem svijeta, a ponekad čak uspostavljaju i svojevrsna zastupništva. Ranije su takvi sastanci većinom bili rezervirani za promociju turizma i ekonomsku suradnju, no u novije vrijeme oni su usmjereni na probleme poput terorizma, okoliša, pružanja socijalnih usluga, i brojnih drugih urbanih politika. Uz to, revolucija u komunikacijskim tokovima, privatizacija, decentralizacija, i demokratizacija, dovele su do povećane važnosti formiranja veza na lokalnom nivou. Na primjeru Grada Sarajeva vidjet ćemo koliko je i u kojim aspektima razvijena njegova međunarodna suradnja sa drugim gradovima, te kako su konkretni oblici suradnje pomogli ovom gradu, s posebnim osvrtom na aktivnosti izgradnje mira i prevazilaženje negativnih efekata prošlih stradanja.

Predmet istraživanja:

Predmet ovog istraživanja je diplomacija gradova, djelovanje Gradske uprave Grada Sarajeva u okviru projekata suradnje sa drugim svjetskim gradovima, međunarodne mreže gradova, sporazumi o prijateljstvu, te sporazumi o bratimljenju. Grad Sarajevo je kao najveći i glavni grad

Bosne i Hercegovine osobito bitan predmet istraživanja diplomacije gradova prije svega radi svog povijesnog značaja, osobito u odnosu na konflikt koji se na njegovom prostoru dogodio. Preko ovih elemenata analize moguće je na osnovu iskustava Grada Sarajeva bolje prikazati i razumjeti uobičajene aktivnosti diplomacije gradova koje se provode i u drugim dijelovima svijeta, te time očitovati pozitivne efekte koji proizlaze iz međugradske suradnje.

Pragmatički ciljevi:

Upoznavanje javnosti sa mnogobrojnim aspektima i značajem međunarodne suradnje pri izgradnji i očuvanju mira u postkonfliktnim društvima, kao i perspektivama razvoja lokalnih zajednica koje uvelike utječu na svakodnevni život građana.

Spoznajni ciljevi:

Predstavljanje sažetog uvida u najvažnije odlike samog pojma diplomacije gradova kao relativno neistraženog domena diplomacije, te prikaz značaja njezinih praktičnih aktivnosti na primjeru međunarodne suradnje Grada Sarajeva, kroz pregled aktivnosti provedenih s ciljem poboljšanja životnih uvjeta, ponovne izgradnje, i olakšanja daljeg razvoja ovog grada. Mnogi gradovi tragaju za vanjskim partnerima za institucionaliziranu suradnju i zajedničke akcije kako bi povećali svoje kapacitete i efikasnost javnih usluga. Projekti pobratimskih i prijateljskih gradova koji predstavljaju kulturne i diplomatske veze među gradovima ponekad su nedovoljno iskorištena platforma suradnje. Posebice u slučajevima u kojima dolazi do formiranja međugradske veza na osnovu sličnih povijesnih, kulturnih, i geografskih matrica, moguće je putem ovih programa poticati obostranu suradnju pri očuvanju naslijeđa, olakšanju razvoja, i izgradnji mira.

Generalna hipoteza:

Gradovi su kao nedržavni akteri kroz povijest, te osobito danas sve većim učinkom globalizacije postali važan faktor diplomatskih aktivnosti modernih država, što je posebno vidljivo u postkonfliktnim društvima u okviru napora za izgradnju mira.

Pomoćna hipoteza 1:

Projekti i aktivnosti izgradnje mira provedeni od strane gradova imaju pozitivan učinak i doprinose boljem funkcioniranju gradova osiguravajući povećanje efikasnosti njegovog funkcioniranja kroz različite oblike pomoći postkonfliktnim područjima.

Pomoćna hipoteza 2:

Grad Sarajevo ima široko razvijenu međunarodnu suradnju s drugim gradovima koju ostvaruje kroz svoje pobratimske i prijateljske veze i član je velikog broja međunarodnih asocijacija gradova koje imaju iznimski značaj u promoviranju i očuvanju mira diljem svijeta. Kroz brojne projekte provedene još od perioda bivše SFRJ ostvaruje i zastupa svoje interese na međunarodnom planu kako bi se poboljšale njegove perspektive razvoja u različitim oblastima.

Metode istraživanja:

Izučavanje dostupne literature pomoću koje će se ostvariti uvid u teorijsku utemeljenost fenomena diplomacije gradova, i analiza sadržaja potpisanih sporazuma o prijateljstvu i suradnji, kao i svih provedenih aktivnosti Grada Sarajeva u okviru međunarodne suradnje s drugim gradovima, te intervjuja sa bivšom gradonačelnicom Grada Sarajeva Semihom Borovac i trenutnim gradonačelnikom Abdulahom Skakom, koja čini suštinu ovog znanstveno-istraživačnog rada.

3. TEMELJNE ODREDNICE DIPLOMACIJE GRADOVA

Gradovi se danas smatraju ključnim pokretačima globalne ekonomije, globalnih informacijskih tokova, i mobilnosti ljudi i dobara. Peter Hall¹ je o isprepletenoj evoluciji gradova govorio kroz ideju “gradova u civilizaciji”, gdje su pojedini gradovi koje je on označio “svjetskim gradovima” osobito važni u agregaciji i mobilizaciji ljudskih uvjeta. Taylor² na sličan način govori o mogućnosti “stavljanja gradova na prvo mjesto” u svom opisu civilizacija i međunarodnog poretka i o tome kako je grad uvijek bio povezan sa drugim gradovima i mjestima, te da ova povezanost nije samo fenomen današnjice nego dugogodišnjih globalnih geopolitičkih procesa.

Hocking³ uvodi vrlo važnu perspektivu rastućeg utjecaja netradicionalnih diplomatskih aktera, te kritizirajući ideju paradiplomacije on političku geografiju diplomacije opisuje kao multirazinski kontekst unutar kojeg države ali i lokalne vlasti mogu projicirati svoje interese na nacionalnom i međunarodnom nivou. Međunarodne odnose vidi kao političko okruženje koje se sastoji od više nivoa: subnacionalne, nacionalne, i međunarodne sfere, gdje ostvarivanje ciljeva na jednom

¹ Hall, Peter, 1998, *Cities in Civilization*, Pantheon Books, New York City

² Taylor, Peter J., 2013, *Extraordinary cities*, Edward Elgar, Cheltenham

³ Hocking, Brian, Smith, Michael, 2010, *An Emerging Diplomatic System for the EU? Frameworks and Issues* [datum pristupa: 23.08.2018.],
<<https://pdfs.semanticscholar.org/52fa/984ba888c605c7a05ee23f9d8f868c9f6129.pdf>>

niovu političke aktivnosti zahtjeva mogućnost djelovanja na drugim nivoima. Ovakav pristup pruža mogućnost istraživanja diplomacije gradova.

Rastući su zahtjevi gradova da međunarodna zajednica ozbiljnije shvati njihove poglede na svijet, i te zahtjeve sve više potkrepljuju stvarnim diplomatskim ishodima. Širenjem mreža gradova i umiješanošću gradskih politika sa kjučnim transnacionalnim akterima očigledno je kako gradovi igraju sve veću ulogu u globalnoj sigurnosti, što svjedoči o tome kako je njihova uloga sada prepoznata i od strane multilateralnih tijela, ne samo država, što ojačava kapacitet gradova da postanu smisleni akteri u međunarodnim procesima. Udruživanjem svojih snaga kroz međunarodne mreže, gradovi postaju sposobni za odgovaranje na lokalne i globalne pritiske i izazove.

Malo je vjerojatno da će trend urbanizacije u bližoj budućnosti oslabiti, pa će gradovi i njihovi predstavnici također nastaviti povećavati svoj utjecaj u kreiranju politika. Samim time, analitički okviri za izučavanje međunarodnih odnosa i globalnog upravljanja moraju se prilagoditi novoj realnosti u kojoj nedržavni akteri, uključujući i gradove, vrše sve veći utjecaj na sredstva i ciljeve međunarodne diplomacije.

3.1. Povijesni razvoj diplomacije gradova

Diplomacija gradova ima dugu tradiciju i može se pronaći u samom začetku modernih diplomatskih odnosa, čak i prije uspostavljanja takvih veza među državama. Gradovi su se kao akteri diplomacije pojavili još u staroj Grčkoj gdje su bili nosioci vanjske politike, a njihov se značaj nastavio i kasnije sa talijanskim gradovima državama. Početkom 16. stoljeća njemački imperijalni gradovi su razvili diplomatske aktivnosti i provodili praksu slanja službenih ambasadora koji su predstavljali njihove interese i slali izvješća o svojim aktivnostima. Tek su Vestfalskim mirom 1648. države učvrstile svoju ulogu, te konačno postale gotovo ekskluzivni

nosioci diplomacije Bečkim kongresom 1815. No, uloga gradova i drugih subnacionalnih aktera se u određenoj mjeri zadržala sve do danas.

Nakon Drugog svjetskog rata na diplomatskoj sceni se pojavljuju i drugi akteri bez teritorijalnog karaktera kao što su nevladine organizacije i multinacionalne korporacije, ali i oni sa teritorijalnim karakterom poput federalnih država, regija i gradova. Kada se u obzir uzme značaj globalizacije evidentno je da su države izgubile monopol nad socijalnom, ekonomskom, i političkom aktivnošću na svojoj teritoriji, a usponom supranacionalnih režima gubi se jasna distinkcija među nacionalnom i internacionalnom političkom sferom. Slabe funkcije i odgovornosti države, što nedržavnim akterima daje sve više mogućnosti za uključivanje u brojne aktivnosti. Razvoj informacijskih tehnologija također je itekako povećao sposobnost periferije da dolazi do informacija i na osnovu toga utječe na donošenje odluka na centralnoj razini.

Među važnijim događajima za razvitak diplomacije gradova bili su programi međugradske suradnje koje su razvili francuski i njemački gradovi su u periodu Drugog svjetskog rata, čiji su primjer slijedili mnogi drugi europski gradovi. Lokalne vlade su odigrale važnu ulogu u protestiranju nuklearnog naoružanja 80ih godina prošlog stoljeća, 1982. gradonačelnik Hiroshime Takeshi Araki želio je pokrenuti program promocije solidarnosti koja bi odvela ka totalnoj aboliciji nuklearnog naoružanja, te je zajedno sa gradonačelnikom Nagasakiya pozvao sve svjetske gradove da podupru ovaj program što je rezultiralo inicijativom Gradonačelnici za mir. U Nizozemskoj je gradski pokret protiv apartheida ostvario brojne veze između gradova i gradskih organizacija u Južnoj Africi što je doprinijelo njihovoj demokratizaciji. Glocalni forum, koji je osnovan 2001. godine, naglašava centralnu ulogu gradova kroz svoju viziju glokalizacije i vjeruje da gradonačelnici trebaju biti novi diplomati svijeta koji mobiliziraju građanske zajednice na izgradnju okvira za prevazilaženje podjela i konflikata. Pojam "glocalizacija" se originalno koristio pri analiziranju lokalnih odgovora na globalne pritiske. Robertson i White⁴ pišu da:

⁴ Ritzer, George, 2016, *The Blackwell Companion to Globalization*, Wiley Blackwell, Chichester, str. 62

“Radije nego govoriti o neizbjježnim tenzijama između lokalnog i globalnog, možda je moguće razmišljati o njima ne kao o dvjema suprotnostima, neko različitim stranama istog novčića”, nadovezujući se na ovu misao može se zaključiti da “glokalizacija” povezuje lokalni i globalni sistem. Glokalno upravljanje se tako može razumjeti kao poveznica koja omogućava građanima da sudjeluju u globalnom odlučivanju kroz lokalne vlasti.

Ovaj fenomen se ponekad pogrešno naziva paralelnom diplomacijom, zato što ove dvije diplomacije ne egzistiraju u dva različita polja, nego radije kao dio kompleksnog diplomatskog okruženja koje ne poznaje isključujuće teritorije domaće i međunarodne diplomacije - odnosno kao multirazinska diplomacija.⁵ Diplomacija gradova mora biti komplementarna diplomaciji države, radeći na drugaćijem nivou, s drugaćijim ciljevima. Postupci diplomacije gradova ne žele u potpunosti ukloniti diplomatsku ulogu država nego joj pružiti potporu, što odgovara multirazinskom konceptu vladanja gdje svi nivoi vlade zajednički djeluju u skladu sa vlastitim odgovornostima i stručnostima. Održavanje međunarodnih odnosa nije ekskluzivan prostor nacionalnih vlada, lokalne vlasti diplomaciju koriste kako bi ostvarile određene vlastite interese, osobito u situacijama unutrašnjeg konflikta i ratova, kako bi im drugi lokalni akteri pomogli pri suočavanju sa tim problemima.

3.2. Konceptualizacija diplomacije gradova

Poput samog diplomatskog procesa i definicije diplomacije su se mijenjale u skladu sa promjenama u međunarodnom političkom sistemu. Tradicionalna diplomacija se temeljila na tri važne postavke - miroljubivim odnosima među međusobno priznatim državama zasnovanim na očekivanjima dugoročnih odnosa.⁶ Veoma općenito diplomacija se može definirati kao skup

⁵ Pluijm, Rogier, Melissen, Jan, 2007, *City Diplomacy: The Expanding Role of Cities in International Politics*, Netherlands Institute Of International Relations, Clingendael, Hag, str. 9

⁶ Wiseman, Geoffrey, 1999, ‘*Polylateralism’ and New Modes of Global Dialogue*, Centre for the Study of Diplomacy str. 38

procesa i institucija kroz koje države i drugi akteri jedni drugima predstavljaju sebe i svoje interese. Održavanje veza i zagovaranje nacionalnih interesa su važan dio diplomacije koje bi zato trebala sadržavati i definicija diplomacije gradova. Diplomaciju gradova bi se tako moglo definirati kao institucije i procese kroz koje gradovi uspostavljaju odnose sa drugim akterima u međunarodnoj političkoj sferi s ciljem predstavljanja svojih interesa i samih sebe.⁷ Diplomacija gradova se razumijeva kao oblik decentralizacije međunarodnih odnosa.

Koncept diplomacije gradova nije u potpunosti istražen i još uvijek je rad u nastanku, no unatoč tome ne treba pretpostaviti da ovaj nedostatak akademske istraženosti znači i nedostatak diplomacije gradova u praksi, upravo suprotno, gradovi provode diplomatske aktivnosti kroz brojne globalne izazove. Razne organizacije pružaju uvide u shvaćanje i svrhu tih aktivnosti. Ujedinjeni gradovi i lokalne vlasti (UCLG) je svjetska organizacija za lokalne vlade koja je 2005. godine ustanovila i Odbor za diplomaciju gradova. Ova organizacija je usmjerena na usko shvaćanje diplomacije gradova fokusirano na definiranje uloge lokalnih vlada u promociji socijalne kohezije, prevencije konfliktta, rezolucije konfliktta i postkonfliktne rekonstrukcije.⁸ Glocalni forum diplomaciju gradova opisuje kao formu decentralizacije upravljanja međunarodnim odnosima, i lokalne aktere smatra ključnim u konfliktnim i postkonfliktnim područjima.⁹ Kao prioritet postavljaju početak dijaloga od strane lokalnih zajednica na vlastitom teritoriju, te se smatra da one imaju odgovornost da krenu iznutra u slučaju unutrašnjih konfliktata koji utječu na međunarodni poredak. Početkom 21. stoljeća vidljiv je rastući broj lokalnih vlada koje pomažu gradovima pogodenim građanskim konfliktima i ratom, što se vidi na primjerima poput Jugoslavije, Izraela, Palestine, i drugih. Rješavanje pitanja vezanih za konflikt na lokalnom nivou je rezultat uspješnog upravljanja nacionalnih vlada.

⁷ Pluijm, Rogier, Melissen, Jan, 2007, *City Diplomacy: The Expanding Role of Cities in International Politics*, Netherlands Institute Of International Relations, Clingendael, Hag, str. 11

⁸ UCLG 2008, *The Hague Agenda on City Diplomacy*, UCLG,
<https://www.uclg.org/sites/default/files/EN_474_fin_eng_the_hague_agenda_on_city_diplomacy_0.pdf>, str. 1

⁹ Sizoo, Alexandra, 2007, *Concept paper on city diplomacy*, VNG International, Hag, str. 3

Suradnja gradova ide iznad same želje za moći zato što pri ovakovom djelovanju nema potencijalnog ugrožavanja suvereniteta, konfliktnih nacionalnih interesa, i opsjednutosti granicama. Diplomacija gradova fokus stavlja na zajedničko blagostanje, promovira mirne i harmonične veze, te olakšava jednakost i inkluzivnost među gradovima. Gradovi mogu po strani ostaviti ideološke razlike kako bi radili u zajedničku korist.

3.3. Vrste i funkcije diplomacije gradova

Diplomacija gradova poput diplomacije država može biti bilateralna i multilateralna, pri čemu bilateralna fokus nalazi u odnosima dvaju gradova i jednostranom ili obostranom ostvarivanju interesa prvenstveno kroz pobratimske i prijateljske odnose, dok multilateralna uključuje više aktera, te u prvom planu podrazumijeva asocijacije i međunarodne mreže gradova (UCLG, Eurocities, i sl.). Razlozi za razvijanje bilateralne i multilateralne suradnje se mogu razumjeti preko razloga konvencionalne diplomacije koji se sastoje u činjenici da „suradnja sa susjedima može pružiti pogodno političko okružje za ublažavanje bilateralnih problema, a multilateralni sporazumi mogu utjecati na regionalno ili globalno okružje u kojem se nalazi država.“¹⁰ Diplomatske aktivnosti gradova u odnosu na aktivnosti drugih aktera s jedne se strane mogu razumijevati kao procesi koji ometaju uobičajene aktivnosti i diplomatsku profesiju u cjelini, dok se s druge strane se te dvije suprotnosti vide kao komplementarne u određenim aktivnostima.

¹⁰ Walker, Ronald A., 2004, *Multilateral Conferences, Purposeful International Negotiation*, Palgrave Macmillan, Hampshire, str. 17

Pojavljuju se novi akteri koji državi pomažu pri aktivnostima nadgledanja i upravljanja, što se može vidjeti na primjeru postkonfliktnih društava u kojima jača značaj lokalnih struktura jer se strane vlade fokusiraju na ponovnu izgradnju centralnih institucija, zanemarujući pri tome lokalne entitete. Tada gradovi i druge lokalne strukture potpomažu ponovnu izgradnju, i zajedno sa državom djeluju na ostvarivanju zajedničkih ciljeva. U stvarnosti između te dvije krajnosti postoji svojevrsna kompetitivna suradnja.

Vanjska politika najveću korist ima od koherencije i kontinuiteta diplomatskih aktivnosti, stoga je očita potreba za njihovom koordinacijom. Uključivanjem ministarstava u vanjsku politiku može doći do njezine horizontalne fragmentacije, a uključivanjem gradova do vertikalne dezintegracije, jer se vanjska politika ne može kreirati ili izvršavati samo na jednom nivou. No, ukoliko se vanjska politika kreira na više nivoa, postoji opasnost da se politike usmjerene na postizanje opće vanjske politike redefiniraju u smislu perspektiva i interesa koje zastupaju različiti akteri na različitim nivoima kroz uspon lokalnih birokratskih politika.

Kada je riječ o funkcijama diplomacije, Pluijm¹¹ govori o tome kako se razlikuju funkcije olakšavanja komunikacije, pregovaranja ugovora, prikupljanja informacija, prevencije konflikta, i simboliziranja postojanja međunarodnog društva, a one se mogu prenijeti i u kontekst diplomacije gradova. Glavna razlika je u tome što predstavnici diplomacije gradova nisu akreditirani diplomi, a postoje i zakonske nejasnoće s kojima se suočavaju. Na nacionalnom planu svaki grad ima različite zakone i samim time se njihove aktivnosti i ovlaštenja razlikuju u svakoj državi, dok na međunarodnom planu nemaju nikakav zakonski personalitet, ali se mnoga međunarodna pravila protežu i na gradove. Gradovi se diplomacijom bave iz mnogobrojnih

¹¹ Pluijm, Rogier, Melissen, Jan, 2007, *City Diplomacy: The Expanding Role of Cities in International Politics*, Netherlands Institute Of International Relations, Clingendael, Hag, str. 13

razloga, među kojima se posebno izdvajaju vlastiti interesi (rješavanje konflikata), građanski aktivizam, i solidarnost sa drugim gradovima (zaštita međunarodnog pravnog poretku).

Prema širokom shvaćanju diplomacije postoji pet dimenzija diplomacije gradova izvedenih iz funkcija tradicionalne diplomacije koje uključuju sigurnost, razvoj, ekonomiju, kulturu, i predstavljanje.

Rješavanje, prevencija, medijacija konflikta, i izgradnja mira su po završetku hladnog rata dobili na značaju te stoga nevladine organizacije, religijske skupine, i civilno društvo sada igraju važnu ulogu u očuvanju sigurnosti. Iako se gradovi tradicionalno ne smatraju entitetom koji se bavi rezolucijom konflikata, ona je postala bitna dimenzija diplomacije gradova. Glavni argument za uplitanje gradova u rješavanje konflikata jest taj da su uzroci i žrtve sukoba najčešće lokalni, a uz to gradovi nemaju monopol nad oružjem koji ima država i zato konflikte ne vide samo kao vojno pitanje, na probleme ne gledaju jednolično kao države i smatraju se neutralnijima od njih.

Međusobna povezanost razvoja i sigurnosti gradove je sve više odmakla od klasičnog bratimljenja gradova koje je nastalo još 1950ih godina kao mjera rješavanja sukoba, s obzirom na to da razvijenost generira sigurnost i obrnuto, i da razvoj dolazi kroz dobru vladavinu, razvoj dobre lokalne vlasti postao je veliki vanjskopolitički cilj.

U periodu kada su projekti bratimljenja gradova postali česta pojava na zapadnoeuropskom tlu, gradovi su postali dominantni u lokalnoj razvojnoj pomoći čiji je glavni motiv bila međunarodna solidarnost. Centralne vlasti za zadatak imaju olakšavanje, radije nego usmjeravanje razvojnih aktivnosti jer inicijative odozgo ne luče najbolje rezultate, razvoj polazi od lokalnog nivoa zbog toga što lokalna vlada bolje poznaje lokalne potrebe. Pomoć koja se provodi može biti humanitarna, odnosno dugoročnog karaktera, i pomoći u slučaju vanrednih stanja i iznenadnih kriza. Ona se pruža putem direktnog kontakta među gradonačelnicima ili preko civilnih

službenika i organizacija građana. No, koordinacija vanjskopolitičkih ciljeva vlada i gradova je teška, jer su gradovi usmjereni na kratkoročne, a države uglavnom na dugoročne ciljeve.

Ekonomski dobit više nije vodeći motiv za uključivanje u diplomatske aktivnosti, ali unatoč tome ostaje važan aspekt diplomacije gradova. Gradovi se sada većinom usmjeravaju na idealističke aktivnosti u konfliktnim regijama. Ekonomski dobit se najčešće generira na dva načina: kroz privlačenje turista, stranih tvrtki, međunarodnih organizacija i događaja ili kroz izvoz usluga i znanja preko partnerskih sporazuma. Može se ostvariti kroz ekonomski "pull" aktivnosti kakvo je brendiranje gradova i ekonomski "push" aktivnosti, odnosno dijeljenje dobrih praksi i razmjena usluga, koje omogućavaju ulazak u partnerstva i kao popratni efekat donose ekonomsku dobit.

Kulturna diplomacija je vitalna za nacionalnu sigurnost jer se može uspostaviti veza između suradnje sa stranim zemljama i pobjede nad ideološkim neprijateljima, ali i jer je kultura važna za urbane strategije, ljudska prava, oblikovanje znanja i poboljšanje kvalitete života, stvaranje poslova, socijalnu inkluziju, sobodu govora, i slobodu seksualne orijentacije.¹²

Umrežavanje je važno za postizanje viših ciljeva jer ono predstavlja organiziranje na regionalnom, kontinentalnom, i globalnom nivou, što je samo po sebi diplomatski cilj. Zbog toga se i gradovi sve više organiziraju u međunarodne mreže kako bi promovirali svoje vrijednosti i interes na međunarodnom planu.

Aktivnosti koje su usmjerene na predstavljanje u međunarodnim organizacijama prva su asocijacija kada se govori o diplomaciji gradova. Glavni cilj diplomacije gradova je sudjelovanje

¹² UCLG, 2004, *Agenda 21*, UCLG, Barcelona

i utjecaj u donošenju odluka na supranacionalnom nivou (gradovi u Vijeću Europe, Odbor regija [COR], UN).

3.4. Diplomatske uloge i aktivnosti gradova

Lokalne vlasti su novi akteri diplomacije čiji prostor više nije isključivo nacionalan, sada se međunarodna, nacionalna, i lokalna scena međusobno isprepliću. Ovaj trend se može razumjeti kao svojevrsni proces deteritorijalizacije u kojoj se lokalne vlasti i drugi nedržavni akteri izdižu izvan granica i surađuju na međunarodnim platformama i organizacijama, i obrnuto.

Lokalna autonomija, koja je konstitucionalni princip svake decentralizirane države, implicira da lokalne vlasti mogu razviti vlastite međunarodne politike i uspostavljati međunarodne odnose. Lokalne institucije vlasti su prisiljene suočavati se sa problemima koji pripadaju političkoj agendi svjetskog poretku i zato je legitimno da imaju vidljivu ulogu u međunarodnim poslovima. Ne samo da na to imaju pravo nego i određenu odgovornost, gradovi su prva linija institucija koja osigurava učinkovitost međunarodnog prava.

Međunarodne organizacije u pojedinim programima surađuju isključivo sa lokalnim vladama, posebice u okvirima upravljanja konfliktima. Neke nacionalne vlade lokalni sektor redovito uključuju u implementaciju vanjske politike, ali je različit stupanj slobode i autonomije koji lokalne vlade imaju u ovom obliku djelovanja. Europskom poveljom o lokalnoj samoupravi¹³ utvrđeno je da bi "izravna suradnja sa lokalnim tijelima vlasti iz drugih zemalja trebala biti dozvoljena, iako način suradnje mora biti sukladan zakonskim pravilima koja su na snazi u svim zemljama i odvijati se unutar okvira ovlasti datih tijela".

¹³ Vijeće Europe, 1985, Europska povelja o lokalnoj samoupravi, Vijeće Europe, Strasbourg, Članak 10., Stavak 3.

Lokalne vlasti se okupljaju u organizacije i platforme preko kojih se obraćaju međunarodnoj zajednici sa njihovom percepcijom međunarodnih događaja i razvoja. One se nose s problemima globalnog interesa, ali i sa problemima vlastite zajednice, odnosno promocijom socijalne kohezije. Gradonačelnici, vijećnici, i državni službenici su dužni stvoriti slobodna i pravedna društva za svoje građane, prevazići probleme nastale raznovrsnim podjelama i preuzeti stabilizirajuću ulogu među različitim društvenim skupinama, uključujući i probleme i konflikte koji su nastali drugdje, ili one koji igraju ulogu na međunarodnom nivou a odražavaju se u lokalnoj zajednici.

Diplomatske uloge gradova uključuju lobiranje u međunarodnoj zajednici sa svrhom financijske potpore mirovnih inicijativa na lokalnom nivou, akte solidarnosti s lokalnim vladama pogođenim konfliktom, medijaciju među stranama koje traže neutralnu intervenciju, gdje pomoću tihe diplomacije, akcija, i dijaloga vrše prevenciju radikalizacije i skreću pozornost na poziciju manjina u marginaliziranim skupinama, i implementaciju projekata s partnerima u konfliktnim ili postkonfliktnim područjima kako bi se omogućilo prevazilaženje posljedica konflikta i ponovno izgradile harmonizirane zajednice.

Lobiranje je najprevalentnija vrsta diplomatske aktivnosti gradova koja se odvija čak i u iznimno nasilnim konfliktom zahvaćenim područjima u kojima fizička prisutnost nije opcija za strane lokalne vlade. Zaustavljanju nasilja u takvim slučajevima doprinose radeći sa međunarodnim organizacijama, mirovnim pokretima, i na drugim platformama, njihovom prisutnošću se djelomično želi steći dojam da se sve aktivnosti odvijaju u skladu sa pravilima. Ukoliko se lobiranje provodi prije samog konflikta, ono može doprinijeti ranim upozorenjima, što je evidentno u činjenici da strane vlade iz projekata bratimljenja često primjećuju potencijalne konflikte.

Akti solidarnosti su važni jer mogu generirati međunarodnu pozornost problemima s kojima se suočavaju lokalni akteri. Konflikt proizvodi prijetnje lokalnoj demokraciji radi čega građani na raspolaganju imaju ograničene usluge što vodi eskalaciji konflikta. Lokalne vlade mogu zauzimati i političke pozicije protiv pozicija njihovih centralnih vlada sa ciljem podizanja pozornosti za određene međunarodne događaje i kretanja, ukoliko stanje lokalne autonomije u državi to dopušta.

Konflicti među susjednim državama imaju negativan efekat na okolne zemlje zemlje radi prekograničnih problema, utječući pri tome na životne uvjete obiju država. Lokalne vlasti su one koje se s ovim suočavaju u praksi, a kroz medijaciju treća neutralna lokalna vlast može potaknuti sukobljene lokalne vlade na suradnju, fokusirajući se na praktična rješenja radije nego na politička. Kroz tihu diplomaciju treće strane sukobljene strane ulaze u dijalog i raspravljuju o uvjetima okvira njihove suradnje. Važno je da u ovim aktivnostima osim vodstva lokalnih vlada i političkog vodstva nacionalnih asocijacija lokalnih vlasti, budu izgrađene i koalicije sa organizacijama civilnog društva.

Postkonfliktna rekonstrukcija lokalnih vlada najčešće podrazumijeva podupiranje uspostavljanja ili ponovnog uspostavljanja efikasne i legitimne vlasti ili administracije na subnacionalnom nivou. Legitimna vlast je ona koja je legalna, prihvaćena, i shvaćena kao pravedna u moralnom smislu. Ovo implicira stvaranje jednakih prilika za sve građane, neovisno od njihove etničke ili kulturne pozadine. Kroz projekte decentralizirane suradnje, tehničke pomoći, i međunarodne solidarnosti lokalnim vlastima se olakšava rekonstrukcija i demokratizacija, odnosno ponovna izgradnja zajednice i prevazilaženje posljedica rata.

Pomoći pri rezoluciji konflikta i postkonfliktna rekonstrukcija su glavne zadaće diplomacije gradova, ali često su teško ostvarive. Najbolje šanse za prevenciju postoje u ranim stadijima jer što je konflikt duži to je veća opasnost od toga da sukobljene strane učvrste svoje stavove i

postanu manje sklone prihvaćanju kompromisa i političkim nagodbama za mirno rješavanje konflikta.

Prevencija se oslanja na adekvatan odgovor lokalnih vlasti na rana upozorenja, koja trebaju biti usmjerena ka nacionalnim vladama, i ukoliko je potrebno, međunarodnoj zajednici. Ako država nije u stanju građanima samostalno pružiti sigurnost ili je preslabda da bi ih zaštitila, te ako je nesposobna omogućiti im osnovne socijalne potrebe poput zdravstva, školovanja, pa čak i hrane, lokalne vlasti imaju još veću ulogu. Diplomacija gradova može pomoći ovakvim lokalnim vlastima kroz umrežavanje, koaliranje, i koncentriranu akciju sa organizacijama civilnog društva aktivnim u ovim poljima.

Zajednički projekti za cilj imaju poboljšavanje općinske službe i procese planiranja partnerske lokalne vlasti, podržavajući kroz to one vlasti koje su okrenute ka miru kako bi ojačale svoju poziciju. Diplomatske aktivnosti gradova većinom počinju lobiranjem i izražavanjem solidarnosti koja se na vrhuncu pretvara u projekte, a tijekom cijelog tog procesa se odvija promoviranje dijaloga.

Diplomatske uloge gradova, kao i uloge mnogih drugih subnacionalnih aktera, suočavaju se sa problemom predstavljenosti koji je dodatno zakomplikiran činjenicom da gradonačelnici, s obzirom na političku prirodu svojih pozicija, nisu uvijek shvaćeni kao legitimni međunarodni predstavnici svojih gradova. Stoga se jedan od najvećih problema diplomacije gradova sastoji u nepostojanju mogućnosti sklapanja važnih zakonski obavezujućih ugovora. Pitanja zakonitosti i predstavljanja stoje u srcu međunarodnog legitimiteta i transnacionalne suradnje, te definiraju diplomatski utjecaj gradova u globalnom poretku. No, sklapanje ugovora se u domenu izgradnje mira ne smatra pitanjem najveće važnosti, drugačiji oblici pomoći i suradnje među gradovima bez obzira na formalne ugovore mogu imati značajnu ulogu u ovakvim vrstama suradnje.

4. ULOGA LOKALNIH AKTERA U IZGRADNJI MIRA

4.1. Izgradnja mira

Agenda za mir Ujedinjenih Nacija¹⁴ izgradnju mira definira kao zajednički rad na suočavanju sa fundamentalnim ekonomskim, socijalnim, kulturnim, i humanitarnim problemima s ciljem

¹⁴ United Nations, 1992, *An Agenda for peace* [datum pristupa: 22.09.2018.], <<http://www.un-documents.net/a47-277.htm>>

konsolidacije mira i prevencije ponovnog izbijanja konflikta. Misije izgradnje mira uključuju vojne i civilne napore za provođenje mira u zemljama u kojima je konflikt završio. Lewer¹⁵ izgradnju mira shvaća kao nenasilan proces koji za cilj ima prevenciju, smanjenje, i transformaciju nasilnog konflikta kako bi se doprinijelo izgradnji društva u kojem će biti priznata ljudska prava i ljudi će imati pravedan pristup resursima. Izgradnja mira uglavnom zahtjeva dugoročnu predanost lokalnih zajednica i stranih pomagača.

Rješavanje konflikta i uspostava mira najčešće uključuju dva važna koraka: inicijaciju i konsolidaciju. Na samom vrhuncu konflikta prvobitni je cilj zaustaviti oružano nasilje, što često rezultira mirovnim sporazumima i naziva se stvaranjem mira, a rezultirajući izostanak nasilja se naziva negativnim mirom. No, prestanak nasilja bez uzimanja u obzir fundamentalnih uzroka konflikta je često nedovoljan da bi se trajno zaustavio konflikt, u mnogim slučajevima nasilje velikih razmjera ponovno počinje nedugo nakon što je konflikt okončan. S druge strane, Međunarodni institut za mir¹⁶ pozitivni mir određuje kao trajni prekid nasilja prilikom čije se uspostave ostvaruju brojni poželjni učinci i stvaraju stabilne institucije, strukture, i stavovi koji će održavati mir u zajednici. Proces ostvarenja pozitivnog mira je ustvari izgradnja mira.

Akteri u izgradnji mira mogu se kategorizirati na nekoliko načina, prije svega se mogu podijeliti na međunarodne i domaće, drugi pristup ih razlikuje na osnovu njihovog porijekla ili vrste, a treća klasifikacija je na osnovu nivoa na kojem djeluju - gornji, središnji, i osnovni nivo. Favorizira se multidimenzionalan pristup, odnosno pristup koji implementira jedan koordinirani proces više aktera u kojem svaki akter izgradnji mira doprinosi u domenu u kojem je najviše sposoban.¹⁷

¹⁵ Schennink, Ben, Van der Haar, Gemma, 2006, *Working on Peace-building and Conflict Prevention: Experiences and Dilemmas of Dutch NGOs*, Dutch University Press, Amsterdam

¹⁶ International Peace Institute, *IEP BRIEF Positive Peace: The lens to achieve the Sustaining Peace Agenda* [datum pristupa: 19.08.2018.] <<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/05/IPI-Positive-Peace-Report.pdf>> str.2

¹⁷ Peacebuilding initiative [datum pristupa: 22.09.2018.],
<<http://www.peacebuildinginitiative.org/index702a.html?pageId=1767>>

Spajajući nacionalni i lokalni nivo, i povezujući javne politike sa civilnim poljem djelovanja, lokalne vlasti imaju potencijalno značajnu ulogu u procesu izgradnje mira. Vrhovno vodstvo svake države ima pristup informacijama o stanju na najvišem nivou i posjeduje kapacitete da donosi dalekosežne odluke, ali ne doživljava svakodnevne posljedice tih odluka, dok ljudi na osnovnom i najnižem nivou imaju to iskustvo, ali nemaju dovoljno sposobnosti da vide širu sliku i nemaju moć implementacije vlastitih odluka. Kako bi se riješila ova dilema, predlaže se odlučujuća uloga za srednji nivo. Vođe na tom nivou su vjerojatno poznati višem liderstvu, a imaju i povezanost sa biračima, oni nisu sputani političkim kalkuliranjem vrha niti opterećeni svakodnevnom borbotom za život.¹⁸ Općinski lideri se savršeno uklapaju u ovaj opis, oni mogu govoriti jezikom nacionalnih elita, ali i ljudi koji su direktno pogodjeni konfliktom.

4.2. Lokalne vlasti

Lokalna vlast bi se najjednostavnije mogla razumjeti kao institucionalizirana i legalna organizacija koja osigurava da stanovnici njezinog teritorija djeluju s ciljem vlastitog kolektivnog blagostanja, radeći zajednički na rješavanju problema kako bi postigli zajedničke rezultate. Najvažnije uloge lokalne vlasti su pružanje javnih usluga i predstavljanje građana.¹⁹

Lokalne vlade se mogu uključivati u međunarodne aktivnosti i ostvarivati partnerstva sa drugim akterima unutar i van okvira konfliktnih situacija kako bi stvorile uvjete za proces izgradnje mira sa trajnim i vidljivim rezultatima. One imaju i određen stupanj odgovornosti da pruže sigurnu okolinu svojim građanima, jer su nivo vlasti koji najdirektnije osjeća posljedice konfliktta.

¹⁸ Sandole, Dennis J. D., 2010, *Peacebuilding, Preventing Violent Conflict in a Complex World*, Polity Press, Cambridge

¹⁹ Ndreu, Aurora, 2016, “The Definition and Importance of Local Governance”, *Social and Natural Sciences Journal*, Vol. 10, No. 1, str. 5

Blank²⁰ objašnjava da lokalne vlasti imaju bipolaran, odnosno hibridan karakter. Zamišljene su kao lokalna branša centralne nacionalne vlasti (birokratska koncepcija), ali smatraju se i neovisnim i autonomnim korporacijama, entitetom distinkтивним i neovisnim od države (demokratska koncepcija). U brojnim pravnim sistema diljem svijeta lokalna vlast se pravno tretira kao unutrašnja divizija centralne državne vlasti, ali joj se dodjeljuje određen stupanj autonomije i neovisna jurisdikcija slobodna od centralnih intervencija.

Većina lokalnih vlada implementira nacionalno razvijene politike i autonomno razvijene politike, zbog čega ih se često smatra posrednicima između nacionalne države i građana. S obzirom na njihovu bipolarnu prirodu sve manje se smatraju klasično javnima, a sve više ih se smatra elementom civilnog društva koji predstavlja glas lokalnih jedinica. Često im se dodjeljuje i uloga svojevrsnih škola za demokraciju jer s obzirom na svoju blizinu građanima povećavaju potencijal za participaciju javnosti. Kriterij za pripadanje nekom gradu ili općini nije rasa, religija, spol, ili etnicitet, nego jednostavno život unutar njihovog teritorija kakvi god drugi identiteti bili, i ta im činjenica pruža jasan zajednički identitet. Zbog svojih manjih razmjera lokalne vlasti se mogu koristiti i kao model za cijelu naciju ili društvo, gradovi se mogu smatrati mikrokozmosima u kojima će se isprobavati inovativne prakse izgradnje mira i vještine rezolucije sukoba koje se kasnije mogu koristiti na nacionalnom nivou.

Decentralizacija je često shvaćena kao odgovor na slabljenje moći države i na potrebu za reformom nedostataka, nestabilnosti, ili neefektivnosti centralne vlasti. Ove karakteristike su također vidljive u konfliktima, zbog čega je jasna prepostavka da u polju izgradnje mira postoji mjesto za lokalne vlasti. Decentralizacija je proces kroz koji se resursi, moći, i vještine prenose sa nacionalne vlasti na lokalni nivo, što je također proces koji ojačava društveni ugovor, a ključni je korak izgradnje mira jer lokalne vlasti moraju imati moći da ispune svoju ulogu u izgradnji mira, ali i zato što poboljšano pružanje usluga i participacija građana povećavaju legitimitet. Društveni

²⁰ Blank, Yishai, 2006, "The city and the world", *The Columbia Journal of Transnational Law*, Vol. 44, No. 3, str. 888

ugovor je metafora za generalno prihvaćene konvencije i političke mehanizme kroz koje društvo postiže balans između pojedinačnih interesa svih svojih članova. Društveni ugovori su evidentni na lokalnom i nacionalnom nivou, i zbog toga se izgradnja mira može posmatrati kao ponovna uspostava ovih ugovora.

Martijn Klem i Georg Frerks²¹ govore o tome kako decentralizacija može biti protuteža potencijalnoj tiraniji većinske demokracije na nacionalnom nivou jer manjine imaju više autonomije nakon decentralizacije, što može ojačati njihovu identifikaciju sa državom i njenim institucijama. Štoviše, decentralizacija generalno povećava zaštitu manjinskih i individualnih prava. No, manjinske grupe se mogu poslužiti novostečenom autonomijom kako bi se pripremile za novi krug konflikta ili separatizam. Decentralizacija može dovesti do ometanja uspostave sveobuhvatnog nacionalnog identiteta i smanjenja volje manjina da ulaze u ukupni društveni ugovor, ali ukoliko je pažljivo implementirana ona se ipak smatra alatom za izgradnju mira i države.

Utjecaj lokalnih vlasti na izgradnju mira može biti i pozitivan, ali i negativan, događa se da lokalne vlasti kreiraju podjele koje će ponovno pokrenuti rat, no sve to ovisi od samih općina i nešto manje od podrške stranih lokalnih vlasti i drugih vanjskih aktera. Lokalne vlasti direktno mogu doprinijeti jačanju nacionalnog društvenog ugovora pružajući usluge na pravedan i efikasan način, i povećavajući predstavljenost i uključenost građana u mirovne sporazume tijekom procesa transformacije te u novonastalom političkom sistemu. Lokalni društveni ugovori zajedno ojačavaju sveobuhvatni društveni ugovor i indirektno doprinose općenacionalnoj izgradnji mira. Efikasno pružanje javnih usluga od strane lokalne vlasti povećava potporu postignutom miru i mirovnim procesima unapređujući legitimitet lokalnih i nacionalnih autoriteta i cjelokupnog društvenog ugovora. Također, kvalitet javnih usluga je viši kada ih pružaju lokalne vlasti, ali one vrlo lako mogu zatajiti kao mjera izgradnje mira ukoliko nacionalna ili lokalna

²¹ Sizoo, A. Musch, A., Papisca, A., Klem, M. Frerks, G., Berg, D., Bush, K., Paz Ramos,A. Moor, M., Hemert, C. 2008, *City diplomacy*, VNG International, Hag, str. 60

vlast favoriziraju određene grupe. Novonastale demokracije pogodjene nedavnim konfliktom su po prirodi krhke i imaju visoke šanse ponovnog zapadanja u konflikt ili autoritarizam. Uključivanje lokalnih vlasti u instaliranje demokracije, kao i u tranzicijsku administraciju, može ukloniti neke od poteškoća njihovog funkcioniranja i stabilnosti. To može reducirati strah od ignoriranja lokalne populacije u odlukama koje ih se tiču i u isto vrijeme olakšati uključivanje međunarodne zajednice u pojedina pitanja. Klem i Frerks²² zaključuju kako bi lokalne vlasti u teoriji mogle pomoći da se prevaziđu mane demokratizacije nametnute kroz međunarodne intervencije, ali prijelazne administracije nikad nisu pokušale lokalnim vlastima dati potpunu autonomiju u ranim stadijima demokratizacije, te se stoga tek treba dokazati ispravnost ove pretpostavke.

Ponovni konflikt u novonastalim demokracijama mogu isprovocirati i lokalni izbori, osobito ako se organiziraju prebrzo nakon završetka konflikta. Lokalni izbori bi trebali prethoditi nacionalnim jer oni vode ka lokalnoj demokraciji i jačim lokalnim društvenim ugovorima koji, kao što je prethodno spomenuto, zauzvrat održavaju sveobuhvatni društveni ugovor: Lokalni su izbori manje rizičan, postupan način uvođenja demokracije, te mogu biti mjera prevencije većinske demokracije.

Razvoj dobrog lokalnog upravljanja ključan je za ponovnu izgradnju održive demokratske države i dobre nacionalne vladavine, što je ključno za realizaciju održivog mira. Lokalna politika se više bavi dnevnim zbivanjima nego sukobima među fundamentalno suprotstavljenim ideologijama, te je kao takva izgradnja lokalne demokracije manje opasna nego njezin nacionalni ekvivalent. Demokratizirane lokalne vlasti mogu djelovati kao stabilizirajuće točke u transformaciji društva.

²² Sizoo, A. Musch, A., Papisca, A., Klem, M. Frerks, G., Berg, D., Bush, K., Paz Ramos, A. Moor, M., Hemert, C. 2008, *City diplomacy*, VNG International, Hag, str. 64

Lokalni konflikti su povezani sa regionalnim i nacionalnim konfliktima te postaju dio većih konflikata koji se mogu graditi na njima ili ih inkorporirati, subordinirati, i pogoršavati. Mirovni sporazumi često zanemaruju lokalne sukobe zbog čega lokalne vlasti same pokušavaju smiriti konflikte jer u suprotnom oni mogu smanjiti šanse konsolidacije mira. Većina mirovnih sporazuma se fokusira samo na cjelokupni konflikt zbog čega lokalne vlade imaju težak zadatak razdvajanja uzroka i posljedica lokalnih konflikata od šireg konfliktka kako bi se oba privela kraju. Ukoliko lokalne vlasti uspiju u rezoluciji sukoba time otklanjaju i neke od motiva za ponovno izbijanje sukoba, ojačavajući tako društveni ugovor i uspostavu trajnog pozitivnog mira.

Barnes²³ naglašava kako izgradnja mira ide dalje od samog uspostavljanja mirovnog sporazuma među sukobljenim stranama, važan je i pragmatični mir među stanovnicima koji jedni s drugima žive i nakon konfliktka. Uključivanjem ljudi u razvoj strategija koje se bave problemima unutar njihovih kapaciteta otvara se mogućnost transformacije mnogih faktora koji su doveli do konfliktka i u stanju su osigurati ujedinjen front protiv onih koji koriste nasilje da promoviraju svoju poziciju.

Produbljene društvene veze među pojedincima ili podgrupama lokalnog društva vode do međusobno ojačavajuće spirale razmjene informacija, izgradnje povjerenja, participacije, i suradnje, odnosno stimuliraju socijalnu koheziju i sprečavaju moguće konflikte. Lokalne vlasti mogu potaknuti ojačavanje inicijativa izgradnje zajednice na mnoge načine poput ekonomskog suradnje, javnih sastanaka, kulturnih događanja, i drugih. Bez obzira na svoj oblik izgradnja zajednice je važna osnova u ponovnoj uspostavi lokalnih društvenih ugovora i ojačavanju trajnog mira.

No, stvarni pristanak na suradnju sa nekadašnjim neprijateljima drugačiji je od pukog prevazilaženja psiholoških barijera, on predstavlja težak i dug proces. Izmirenje na lokalnom

²³ Barnes, Catherine, 2002, “Owning the process: mechanisms for political participation of the public in peacemaking”, *Accord: an international review of peace initiatives*, Conciliation Resources, London, Issue 13, str.6

nivou često najbolje implementiraju neutralne agencije poput domaćih nevladinih organizacija. Lokalne vlasti ponekad nerado preuzimaju vodeću ulogu u pomirbenim aktivnostima, ali često igraju olakšavajuću i komplementarnu ulogu. Lokalne vlasti su jedan od mnogih aktera u procesu izgradnje mira i s obzirom na njihove oskudne resurse većinom im je potrebna vanjska potpora za provođenje aktivnosti.

Koncept društvenog ugovora se može shvaćati trostruko: kao metafora jer nije pisani ugovor, kao opće prihvaćena konvencija koja opisuje i propisuje kako se nositi sa sukobima interesa, odnosno kao deskriptivan i normativan koncept jer svi akteri moraju biti povezani zajedničkim setom pravila kroz koja mogu provoditi svoju moć i rješavati konflikte, i kao dvostran ugovor jer s jedne strane regulira sukob interesa svih članova društva jednih naspram drugih, i s druge strane regulira vezu među svakim članom društva i cjelokupnom vladom koja predstavlja društvo kao cjelinu.²⁴ Sve tri dimenzije su podjednako važne, društveni ugovor obilježava stvarne društveno-političke institucije društva, ali se odnosi i na povjerenje i očekivanja članova društva da će se odgovarajuće društveno-političke institucije koristiti kako bi se regulirali sukobljeni interesи.

Preko ove ideje da se društveni ugovor koristi kao metafora koja opisuje i propisuje kako se grupe pojedinaca nose sa suprotstavljenim interesima i uvjerenjima može se analizirati i objasniti uloga lokalnih vlasti u izgradnji mira. Nasilne unutarštavne konflikte vidimo kao neuspjele društvene ugovore i samim time izgradnju mira možemo okarakterizirati kao proces ka ponovnom uspostavljanju društvenog ugovora na nacionalnom i lokalnom nivou. Lokalne vlasti ojačavajući lokalne i nacionalne društvene ugovore imaju potencijal da naglase utjecaj i održivost izgradnje države i izgradnje mira. To postižu kroz lokalno pružanje javnih usluga, predstavljanje građana, i povećanje njihovog sudjelovanja, kao i kroz funkcionalnu lokalnu demokraciju. Time dodaju ključni element legitimite koji često nedostaje u prvoj fazi demokratizacije i izgradnje mira. Rješavajući lokalne sukobe, potičući izgradnju zajedništva i olakšavajući pomirenje,

²⁴ Sizoo, A. Musch, A., Papisca, A., Klem, M. Frerks, G., Berg, D., Bush, K., Paz Ramos,A. Moor, M., Hemert, C. 2008, *City diplomacy*, VNG International, Hag, str. 50-51

lokalne vlasti svoje zajednice prave ugodnijim za život i indirektno doprinose cjelokupnom procesu izgradnje mira.

No, iako lokalne vlasti imaju potencijal da doprinesu miru, samo mali dio ih taj potencijal koristi jer često za to nisu sposobne ili voljne. Kada je u pitanju nedostatak sposobnosti u pomoć im mogu priskočiti strane lokalne vlasti kako bi im pružile potporu i poslužile kao nepristran posrednik ili forum za dijalog i suradnju među određenim grupama u lokalnoj zajednici. Međunarodni i nacionalni akteri sve više lokalne vlasti vide kao instrument koji mogu iskoristiti pri realizaciji održivog mira.

4.3 Lokalne vlasti i pitanje legitimite

Legitimitet se definira kao opća prihvaćenost vladajućeg režima kao ispravnog, on je esencijalan za opstanak političkog sistema i samim time ključan za postizanje održivog pozitivnog mira. Legitimitet vlasti se može poboljšati na dva načina, legitimitetom outputa kroz pružanje javnih dobara i usluga te promoviranjem blagostanja, i legitimitetom inputa, vjerovanjem građana da je ispravno da postoji država i da je ona “njihova” država. Legitimitet inputa se realizira kroz predstavljenost u kreiranju mirovnih sporazuma i participaciju u budućim političkim aranžmanima.²⁵

Lokalni autoriteti igraju važnu ulogu u poboljšanju legitimitea inputa i outputa. Poboljšavanje legitimnosti inputa često se izjednačava sa demokratizacijom koja se pak ne može označiti univerzalnom panacejom koja će odvesti društva od konflikta ka miru. Upravo su nanovo uspostavljene demokracije sistemi koji najlakše mogu proizvesti otpor i nasilje. Čak ni strana

²⁵ Klem, Martijn, 2008, “Interventiedilemma’s op de weg van oorlog naar democratie”, *Internationale Spectator*, Vol. 62, No. 10., str. 550

potpora ponekad ne može pomoći pri rekonstrukciji države, ona je sama po sebi neizmjerno osjetljiv proces. Demokratizacija može biti problematično oruđe izgradnje mira radi svojih štetnih učinaka zbog čijeg su suzbijanja važne lokalne vlasti.

Slobodni i pravedni izbori su sastavni element demokracije čak i kada njihov rezultat može narušiti postupak izgradnje mira ili dovesti do nedemokratskih rezultata. U etnički podijeljenim društvima se na etničkim osnovama stvaraju stranke koje često ometaju konsolidaciju demokracije i u takvim slučajevima izbori mogu poticati konflikt. Još jedan rizik je većinska demokracija, odnosno majorizacija u kojoj određene grupacije u društvu pate od tiranije i demokratske dominacije većine. Manjinske skupine se ne osjećaju predstavljenima, niti osjećaju kratkoročne ili dugoročne koristi od političkog sistema, te se stoga mogu odlučiti na kršenje društvenog ugovora i upotrebu nasilja. Postoji nekoliko načina za borbu protiv ovih rizika, jedan od njih su mehanizmi podjele moći koji garantiraju manjinskim skupinama barem minimalan nivo političkog utjecaja, ali su oni dugoročno teško održivi, drugi način je dioba moći koja se najčešće očituje kroz decentralizaciju, a treći način je povećana participacija građana.

Demokratizacija je politički proces vođen vlastitom dinamikom i kao takav može se samo stimulirati ili ojačavati, važno je zato zaključiti tko odlučuje o tome kako će i kroz koji predstavnički sistem funkcionirati buduća demokracija. Participacija javnosti u dizajniranju nove demokracije je većinom niska i mirovne pregovore vode predstavnici ili elite, odnosno oni koji posjeduju moć. Politički pregovori imaju potencijal da zaustave nasilje ali zbog toga što se vode iza zatvorenih vrata mogu proizvesti nepovjerenje i podrivati legitimitet sporazuma. Lokalne vlasti mogu potpomoći uspostavljanje veza među narodom i elitama.

U ranim stadijima novih demokracija javna participacija i predstavljenost su u mnogim slučajevima ograničene, na početku procesa demokratizacije značajni su formalni i neformalni utjecaji vanjskih sila. Unatoč tom potencijalnom problemu u ovom stadiju se većinom zagovara

vodeća uloga međunarodne zajednice, često kroz upotrebu prijelazne vlasti. Argument za to je da je netom nakon nasilnog sukoba situacija previše intenzivna da bi se uspostava demokracije ostavila ranije zaraćenim stranama, posebice kada lokalna populacija tek treba naučiti kako demokracija funkcioniра. Kako rezultat toga tradicionalna administracija može zanemariti lokalno vlasništvo i nametnuti demokraciju na način koji smatraju najboljim, čak i kada je to suprotno temeljnim demokratskim načelima.

Diskutabilno je može li se dilema vlasništva nasuprot stabilne demokratizacije ikad u potpunosti riješiti, jer ako je stvarna lokalna kontrola moguća ne bi postojala potreba za tranzicijskom vladom, lokalna vlast mora biti kraj prijelazne vlasti koja bi trebala funkcionirati transparentnije i odgovornije. Ako strani intervencionisti ne promijene svoje stavove spram ovim fundamentalnim pitanjima nastavit će se praksa lažne demokracije i oštetići legitimnost i održivost novih demokracija, a lokalne vlasti mogu biti važna potpora donošenju ovakvih promjena.

4.4. Aktivnosti gradova u oblasti izgradnje mira

U konfliktnim situacijama diplomacija gradova ima ulogu da preko asocijacija i direktnih veza gradova stvari stabilne uvjete za miran život građana, odnosno da promovira mir i demokraciju unutar i izvan svojih granica kroz nuđenje sredstava za suočavanje sa nasiljem i razoružavanje gradova, čuvajući pri tome socijalnu koheziju, interkulturalizam, i poštujući ostale bitne unutrašnje faktore. Aktivnosti usmjerene na izgradnju mira mogu se pojavit u obliku inicijativa za izgradnju mira unutar lokalnih zajednica, i kao vanjske akcije direktne suradnje sa gradovima koji se suočavaju za oružanim nasiljem.²⁶

²⁶ Barbeito Thonon, Cecile, 2008, *City Diplomacy practices: Peacebuilding tools and initiatives of European Cities*, Peacebuilding cities, Barcelona, str. 66

Važnost mirovnih aktivnosti gradova se očituje u činjenici da su oni neovisni od političke agende države i samim time bolje odgovaraju na realne potrebe stanovništva kao grana vlasti koja mu je najbliža, na osnovu čega potiču i veću uključenost građana u aktivnostima i radu na izgradnji mira. Thonon²⁷ kao neke od kriterija dobrih praksi izgradnje mira izdvaja njihovu efektivnost iskazanu u mjeri u kojoj su transformativni i donose vidljive rezultate, održivost koja je evidentna kroz ponovljivost i ostvarivost tih praksi, legitimitet koji ih povezuje sa stvarnim stanjem zajednice, i obnovljivost koja pruža mogućnost da se te mjere uz adaptacije upotrijebe i u novim kontekstima.

Konflikt je situacija koja uključuje spor ili razliku mišljenja kao rezultat sukoba interesa, potreba, i/ili suprotstavljenih vrijednosti.²⁸ Osnovni načini suočavanja s konfliktima na lokalnom nivou na reparativan način su konsenzus u kojem se traži kompromis ili restorativna pravda u kojoj je ishod i rješenje konflikta određen zakonom, žrtvama nanesene štete nudi se prilika da se njihova nepravda ili gubitak prepozna i nadoknadi. Način na koji će se djelovati ovisi o stadiju konflikta. Prevencija je aktivnost koja se provodi u predkonfliktnom periodu i predstavlja napor da se poboljšaju vještine i sposobnosti potrebne za suočavanje sa konfliktom, najčešće kroz promoviranje zajedništva putem komunikacije, povjerenja, i suradnje. Analiza konflikta i pregovori su instrumenti koji pojedincima uključenima u konflikt omogućavaju da steknu ispravno razumijevanje konflikta uključujući njegove uzroke, aktere, i stupanj do kojeg je konfliktna situacija uznapredovala. Poznavanje ovih aspekata konflikta uključenim stranama omogućava lakše pregovaranje i postizanje zadovoljavajuće pogodbe za sve strane u sukobu.

Prevencija, analiza, i pregovaranje su aktivnosti u kojima uključene strane direktno sudjeluju u konfliktima, dok je medijacija aktivnost koju provode treće strane kao arbitar u nagodbi rješenja.

²⁷ Barbeito Thonon, Cecile, 2008, *City Diplomacy practices: Peacebuilding tools and initiatives of European Cities*, Peacebuilding cities, Barcelona, str. 8

²⁸ Lyamouri-Bajja, Nadine, Genneby, Nina, Markosyan, Ruben, Yael Ohana, Yael, 2012, “Understanding Conflict”, *Youth transforming conflict*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, str. 56

Medijacija na lokalnom nivou omogućava bolju informiranost o njenom procesu, što povećava i povjerenje građana u taj proces.

U odnosu na ove prakse postoje i različiti modeli djelovanja poput onih koji se fokusiraju na medijaciju, prevenciju, profesionalne usluge, intervenciju od strane dobrovoljaca ili pojedinaca i imaju visoku podršku u zajednici, i modeli djelovanja koji podržavaju intervenciju od strane neovisnih asocijacija ili direktno od općinskih institucija.²⁹ Sve prakse koje se bave transformacijom konflikta trebale bi biti dostupne svim građanima i što je više moguće neovisne od vlasti kako bi se osigurala nepristranost pri donošenju odluka.

Gradovi mogu postati preferirani izvršitelji edukacije o miru i koegzistenciji. Edukacija o miru može se definirati kao dinamičan, kontinuiran, i trajan proces zasnovan na konceptu pozitivnog mira i kreativnim pristupima konfliktu.³⁰ Ona teži izgradnji nove kulture mira, što pomaže pojedincima da kritički posmatraju realnost, situiraju se unutar nje i djeluju kao posljedica toga. Učiti se može u gradu - kroz formalno i neformalno obrazovanje, od grada - lokalne zajednice mogu doprinijeti edukaciji i podizanju svijesti kroz brojne tematske pristupe edukaciji, i o gradu - upoznajući njegovu povijest i promjene kroz koje je prošao kako bi se kritički mogle razumjeti njegove jake i slabe točke.

Cilj edukativnih projekata grada je "poželjni skriveni kurikulum", odnosno da na participatoran način različiti sudionici definiraju vrijednosti o kojima žele educirati. Za sprovođenje edukacije o miru potrebno je prioritiziranje edukativnih procesa naspram drugih izoliranih aktivnosti kako bi se transformirali stavovi i načini suočavanja sa konfliktom, naglašavanje odgovornosti svakog

²⁹ Barbeito Thonon, Cecile, 2008, *City Diplomacy practices: Peacebuilding tools and initiatives of European Cities*, Peacebuilding cities, Barcelona, str. 23

³⁰ Herrero Rico, Sophia, 2003, "Reseña de "Educación para la paz. Su teoría y su práctica" de Xesús R. Jares", *Convergencia Revista de Ciencias Sociales*, vol. 10, núm. 33, str. 286

pojedinca kako bi se uvidio utjecaj svakodnevnih ponašanja na šire strukturalne probleme, te nuđenje alternativa kroz identificiranje prijedloga za zaustavljanje nepoželjne situacije. Krajnji cilj svih edukativnih projekata je edukacija usmjerena na djelovanje.

Grad i njegova administracija trebaju provoditi prakse koje su konzistentne sa mirom. Kako ne bi promovirali kulturu nasilja gradovi bi trebali razoružati i demilitarizirati lokalne zajednice, ogradići se od sudjelovanja u vojnim aktivnostima i suprotstaviti se vojnim intervencijama države, tražiti mirna rješenja, odbijati sudjelovanje sa akterima koji perpetuiraju kulturu nasilja, i djelovati u skladu sa kulturom mira.

Gradovi svoju podršku kulturi mira mogu izražavati ističući njezine vrijednosti u javnom prostoru imenovanjem ulica, trgova, spomenicima i proslavama koje šalju poruku mira, odnosno uklanjanjem onih koji promoviraju kulturu nasilja. Njihov zadatak je prenosići poruku kulture mira širenjem informacija o iskustvima koegzistencije u gradovima u drugim dijelovima svijeta, podižući pri tome svijest o kampanjama i inicijativama koje svijet žele učiniti mirnijim mjestom. Svojim stavovima i ponašanjem gradovi ostvaruju zadatke i odgovornosti nužne za sudjelovanje u kampanjama izgradnje mira.

No, unatoč tome što gradovi imaju iskustvo u razvojnoj suradnji, u okviru suradnje za mir često imaju nedostatak konkretnih inicijativa. Koncept izgradnje mira se kroz vrijeme mijenja i kroz svoju praktičnu aplikaciju evoluirao u pojam koji se proširio na veći broj različitih izvršitelja i sadrži koncepte preventivne diplomacije, uspostave mira, održavanja mira, i izgradnje mira, koji ne mogu biti provedeni u izoliranim fazama. Najboljim pristupom se pokazala istodobna implementacija ovih koncepata u različitim fazama.

Izgradnja mira je skup aktivnosti potrebnih za dugotrajan mir, bez obzira na trenutak svoje aplikacije. Aktivnosti izgradnje mira obuhvaćaju zaustavljanje direktnog nasilja i promociju osobne sigurnosti, identificiranje strukturalnih uzroka konflikta, i poticanje transformacije konflikta. Izgradnja mira se sastoji od djelovanja na mikrosocijalnom i makrosocijalnom nivou, odnosno od osobnih ponašanja, do globalnih dešavanja, zato se može promovirati kroz različite aktere.

Suradnja gradova predstavlja sve ostvarive oblike suradnje među lokalnim vlastima iz dvije ili više država u zajedničkoj suradnji u skladu sa obostranim interesima. Krajem Drugog svjetskog rata, gradovi pobratimi su postali sredstva kulturnog razumijevanja među narodima koji su prošli kroz konflikt. Pobratimski odnosi gradova podrazumijevaju blisku međugradsku povezanost ali njihove veze mogu oslabiti kada se suoče sa promjenama prioriteta. Od 70ih godina prošlog stoljeća gradovi pobratimi su redefinirali svoju povezanost i fokus suradnje pomjerili ka razvoju, što je dovelo do pomaka od međugradske suradnje do decentralizirane suradnje, iako se oba načina temelje na stabilnom bilateralnom aranžmanu. Postoje i alternativne forme suradnje u kojima lokalne vlasti igraju sekundarnu ulogu, odnosno indirektne forme suradnje u kojima lokalni akteri subvencioniraju razvojne projekte koje provode nevladine organizacije. Funkcije diplomacije gradova u odnosu na ovaku vrstu suradnje uključuju podizanje svijesti o određenim situacijama i politički pritisak kako bi specifični konflikti postali dio agende, te suradnju i potporu međugradskim projektima.

Brojna su sredstva kojima lokalne vlasti mogu doprinijeti razvojnom djelovanju i ona ne ovise samo o ekonomskoj sposobnosti. Razvojna suradnja ili humanitarna pomoć unatoč postizanju svojih ciljeva nisu uvijek pozitivne za zone konflikta u kojima su implementirane, iz tog razloga je nužno da se prije samog provođenja projekata upozna sa kontekstom, identificira moguće suradnike i zajedničko definiranje projekta i interakciju projektnih aktivnosti sa konfliktnim kontekstom, interakciju međunarodnih aktera koji djeluju u istom kontekstu, i tek na samom

kraju odluci koju vrstu razvojnih aktivnosti projekat treba zagovarati kako bi se izbjegli negativni i maksimizirali pozitivni učinci.

Za razliku od prijašnjih ratova, u novije vrijeme žrtve rata sve učestalije postaju i civilni stanovnici. Mjere izgradnje mira imaju zadatku da umanjuju učinke direktnog nasilja na pojedince. Aktivnosti usmjerene na oporavak i liječenje stanovništva su svoj vrhunac doživjeli u sklopu preko 180 psihosocijalnih projekata razvijenih tijekom rata u Bosni i Hercegovini. Psihosocijalni projekti se mogu okarakterizirati kao oni koji u obzir uzimaju interakcije pojedinaca i društveno-politički kontekst u kojem te interakcije postoje.³¹ Ova vrsta projekata se bavi pružanjem pomoći žrtvama nasilja, psihološkim uslugama potrebnim za prevazilaženje trauma, zaštitom i borborom protiv nekažnjavanja, edukacijama i treninzima, ponovnim uspostavljanjem veza i pomirenja među stranama u sukobu, i stvaranjem sadržaja za uživanje u slobodnom vremenu. Ranije su takvi projekti često stavljani u drugi plan, pažnja se usmjeravala na institucionalne reforme i ponovnu izgradnju infrastrukture ili fizička stradanja žrtava.

Kao rezultat činjenice da su civilne žrtve u oružanim konfliktima sve veće, gradovi su postali poželjne ratne mete radi svoje guste naseljenosti. Pojavio se i novi izraz pod nazivom “urbicid” koji označava namjerno uništavanje grada, odnosno proces kojem je cilj da napadne ili uništi grad kao fizički prostor i kao društveni i kulturni simbol.³² Iz tog razloga je u postkonfliktnom periodu važan proces ponovne izgradnje uništene infrastrukture, ali i proces rehabilitacije koji označava ponovnu izgradnju uz reformu koja služi kao most između kratkoročnih akcija i dugoročnog razvoja.

³¹ Pharos, *Community Based Psychosocial Support Projects for Refugees and Displaced Persons* [datum pristupa: 03.10.2018.], <http://www.pharos.nl/documents/doc/workforcare_module09.pdf>

³² Fregonese, Sara, 2010, “Urbicide: The Politics of Urban Destruction By Martin Coward”, *Global Discourse: An Interdisciplinary Journal of Current Affairs and Applied Contemporary Thought*, Vol. 1, No. 2, str. 196

Oružani sukobi i tenzije u većini slučajeva proizlaze iz više različitih uzroka, poput nedostatka političke predstavljenosti, ekonomske marginalizacije, borbe za resurse, kulturne nevidljivosti, kao i niza drugih. Svi ovi faktori se lako međusobno ojačavaju, osobito kada jedna grupa pati od većeg broja ovih vrsta isključenosti. Zbog toga odgovor na uzroke konflikta treba biti multidisciplinaran, ne smije se fokusirati samo na promociju demokracije ili razvoja, nego djelovati u skladu sa općim ciljevima izgradnje mira.

Promocija demokracije je oblast u kojoj postoji najviše primjera suradnje gradova, no važno je zapamtitи da ona zahtjeva dobro razumijevanje konteksta i političkih sistema država, pogrešno je samo nametati liberalno-demokratski model pri tome eliminirajući sisteme tradicionalnog donošenja odluka. Sasvim je prirodno da u oružanom sukobu stupanj razvoja država drastično opada, stoga projekti razvojne suradnje nisu rijetka pojava, ali potrebno je poduzimati i druge komplementarne forme djelovanja koje se odnose na uzroke konflikta.

Rastući gubitak važnosti položaja država u međunarodnim odnosima je otvorio prostor novim neovisnim akterima da sve više donose važne odluke umjesto država, a ovo prenošenje moći događa se i u oblasti izgradnje mira. Kao rezultat toga, civilno društvo je ojačalo svoj položaj kao prepoznatljiv međunarodni akter izgradnje mira koji je dinamičan, motiviran, i sposobljen za sudjelovanje u transformaciji konflikta. Lokalne vlasti imaju veliki potencijal da sudjeluju u toj transformaciji same ili u suradnji sa civilnim društvom kroz sudjelovanje u mirovnim pregovorima ili podupiranju građanskih inicijativa za zaustavljanje nasilja. Pri mirovnim pregovorima diplomacija svoje djelovanje može usmjeriti na aktivnosti koje države poduzimaju samostalno ili u suradnji sa grupama uključenim u konflikt pri čemu je cilj što brže zaustaviti nasilje, ili na aktivnosti koje poduzimaju nedržavni akteri koji djeluju kako bi se suočili sa uzrocima konflikta i bavili ponovnom izgradnjom odnosa između suprotstavljenih strana. Ova dva načina djelovanja nisu međusobno isključiva i ukoliko djeluju komplementarno mogu ojačati diplomatske prakse. Nedržavni akteri u mirovnim pregovorima mogu djelovati otvaranjem neslužbenih kanala dijaloga, promocijom dijaloga u podijeljenim zajednicama, i predviđanjem

mogućih rezultata tih pregovora. Nužno je da lokalni naporci ka izgradnji mira budu koordinirani i da se stanovnicima gradova ponudi i vanjska potpora koja može biti važan pokretač promjena.

Treba istaknuti da svaka nasumična vanjska potpora ne doprinosi nužno osnaživanju domaćeg stanovništva, te da ukoliko vanjski akteri igraju preveliku ulogu može oslabiti kapacitet za samoupravljanje i inicijativu lokalnih grupa. Važno je izbjegći stvaranje odnosa ovisnosti jer on sa sobom nosi opasnost obespravljanja onih kojima se potpora pruža. Kako bi se uspostavili odnosi koji će doista osnažiti lokalne aktere važno je definirati uloge unutrašnjih i vanjskih aktera. Podrška civilnom društvu u borbi protiv konflikta može se izraziti kroz povećanje vidljivosti neovisnih društvenih inicijativa i promociju društvene promjene kroz pružanje informacija, ali i povećanje kapaciteta pojedinaca da se suprotstave i odgovore na provokacije nasiljem kroz edukaciju o konfliktu i strategijama izgradnje mira. Kako bi se uspješno suprotstavilo nasilju važno je olakšati inkluzivnost i reprezentativnost procesa društvenog dijaloga kako bi se zadovoljile potrebe društva, i održavati simbolična događaje koji izražavaju odbacivanje nasilja, poput demonstracija, koncerata, i sličnih manifestacija.

4.5. Djelovanje lokalnih vlasti izvan vlastitih granica

Domaća teritorijalna jurisdikcija postaje instrument očuvanja ljudskih prava i fundamentalnih sloboda i može se prevazići u apelima međunarodnim tijelima. Lokalna dimenzija dobija na važnosti kao prostor realizacije ljudskih prava, osobito socijalnih, što vodi deteritorizaciji politike. Gradovi polažu pravo na pravnu rekogniciju uloge koju igraju u procesu donošenja odluka globalne vladavine, na regionalnom i svjetskom nivou. Njihove uloge uključuju sudjelovanje u programima međunarodnih organizacija, formalnu predstavljenost u donošenju odluka i funkcioniranju međunarodnih organizacija, i autonomno upravljanje programima kroz strukture svojih asocijacija.

Sudjelovanje u programima ima dva glavna aspekta od kojih je jedan vezan za međunarodnu suradnju kroz bratimljenja i slične projekte, te vanredne zadatke poput izgradnje mira i humanitarne pomoći. Sistem Europske Unije pruža najsuvremeniju legalnu prepoznatost uloga lokalne i regionalne vladavine preko programa poput strukturalnih fondova.

Legitimitet lokalnih vlasti da djeluju van svojih granica je opravdan sa dva principa, prije svega, njihovom “odgovornošću da štite” međunarodno priznata fundamentalna prava svih onih koji žive u nekoj općini, a s druge strane sve većom uključenošću u globalnu vladavinu i agendum o razvoju i sigurnosti.³³ Lokalne vlasti nemaju međunarodni pravni subjektivitet ali razvoj međunarodnog prava im nudi povoljnju podlogu i brojne prilike za legitimizaciju međunarodne uloge lokalnih vlada. Fundamentalna prava građana omogućavaju im da se pozovu na zaštitu od strane lokalnih institucija.

Samim time što su tako blisko povezane s demokracijom, lokalne vlade su primarni sudionici u dobroj globalnoj multirazinskoj vladavini. Nacionalno državljanstvo bazirano na principu isključivosti je konzistentno sa filozofijom država, dok je univerzalno državljanstvo bazirano na principu inkluzivnosti konzistentno sa prirodnim identitetom lokalne vlasti. Poziv grada na inkluzivnost korespondira filozofiji međunarodnog prava, jednakosti za sve ljude i zabrani svih oblika diskriminacije.

Međunarodna asistencija je često krucijalna u uspostavljanju pozitivnog mira, no ako strani akteri direktno podržavaju lokalne vlasti u izgradnji mira može se postići suprotan učinak. Strana finansijska pomoć pruža samo ograničenu potporu koja ponekad može biti i neprikladna za lokalne uvjete jer sama činjenica da pomoć dolazi izvana ima efekt na lokalno vlasništvo i lokalno upravljanje čime slabi legitimitet, održivost, i mirovni učinak lokalne demokracije.

³³ UN, 2017, *Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima*, United Nations Publications, Član 28.

Aktivnosti stranih vlada su teže u konfliktnim nego u etnički homogenim zajednicama, ti procesi su krhki i važno je realno sagledati što strane vlade mogu i ne mogu postići. Tehnička pomoć stranih vlada može dovesti do povećanja legitimite, lobiranje može lokalne vlasti zadržati na pravom putu i zagovarati mir, a ako se strane vlade vide kao neutralne, procesu mira mogu prenijeti i dio svog legitimite. No, često se strane vlasti uključuju samo kada to odgovara njihovim interesima. Unatoč tome što su uključene kroz tehničku pomoć, uvijek se barem djelimično trebaju uključiti i u političkom smislu, i pri tome pažljivo analizirati učinke svojih aktivnosti.

Ako vanjska pomoć dolazi od strane lokalne vlasti veća je mogućnost da će biti pozitivan faktor jer lokalne vlasti većinom nemaju direktnu interesu zbog čega se njihova uključenost smatra manje prijetećom nego ona od strane nacionalnih ili međunarodnih tijela. One bolje razumiju baratanje lokalnom vlašću, jačanje lokalne demokracije i njegovanje lokalne zajednice. Uloga stranih lokalnih vlada u lokalnoj izgradnji mira raste prije svega radi globalizacije, povećanja kvaliteta i broja mreža globalnih javnih politika koje propagiraju lokalnu demokraciju, i pritska građana. Ako lokalne vlasti uspiju vlastita iskustva prevesti na postkonfliktni kontekst druge države mogu biti vrijedan suradnik svojim općinskim kolegama na tim područjima. No, ni strane lokalne vlasti nisu imune na poteskoće koje mogu zadesiti strane intervencije.

Potpore lokalnih aktivnosti izgradnje mira se može ostvariti na mnoge načine, među kojima je najčešći oblik asistencija koja uključuje materijalnu, tehničku, i finansijsku pomoć. Vrijednost materijalne i finansijske pomoći je većinom ograničena na općinsku infrastrukturu ali njezina važnost stoji u tome što može djelovati kao odskočna daska i time graditi povjerenje da bi se suradnja nastavila drugim formama pomoći. Tehnička pomoć ima veliku vrijednost jer se pomoću nje se može asistirati u raznovrsnim poljima poput građanske participacije, upravljanja konfliktima, decentralizacije, javne službe, i lokalne demokracije. Ona potpomaže uspostavu pozitivnog mira jačajući funkcioniranje općine. Često se podcjenjuje učinak drugih dviju mjer

pomoći, moralne potpore i lobiranja. Postkonfliktne zajednice komunikaciju sa ostatkom svijeta shvaćaju kao aktivnost koja ih čuva od uranjanja u izolaciju, te iz tog razloga lobiranje može poslati jak signal solidarnosti čak i ako se pokaže neuspješnim u postizanju svojih iskazanih ciljeva. Strane općine mogu djelovati kao posrednici između pojedinih grupa u općini s kojom surađuju, i iako su aktivnosti poput medijacije često previše ambiciozne za lokalne vlasti one mogu djelovati kao forumi za dijalog i suradnju. Inicijative za izgradnju mira od strane lokalnih vlasti uvijek bi trebale biti središnje, a strane aktivnosti izgradnje mira uvijek bi trebale biti potporne aktivnosti.

Suverenitet kako ga razumijevaju nacionalne države sam je po sebi nedovoljan za zaštitu istinskih elemenata demokracije, osobito u vremenu kada se zemlje suočavaju sa svjetskom međuvisnošću i globalizacijom. Demokracija bi zato trebala biti proširena prema gore kako bi se ostvarila međunarodna i kozmopolitska demokracija, i prema dolje u lokalnu direktnu demokraciju. Rosenau tvrdi da su akteri vezani suverenitetom ograničeni na način koji nije svojstven nedržavnim akterima. Kako bi se oslobodilo od “konceptualnog zatvora”, prevazišlo suverenitet za dobro čovječanstva i otvorio put kozmopolitskoj demokraciji, potrebno se udaljiti od državnocentričnog modela globalnog upravljanja i okrenuti nedržavnim akterima koji se, kako navode Arquilla i Ronfeldt, lakše mogu organizirati u transnacionalne mreže.³⁴

U današnjem globaliziranom svijetu odvija se deteritorijalizacija politike, sve je teže razlikovati što je nacionalno, intranacionalno, subnacionalno, i lokalno od onoga što je internacionalno, supranacionalno, transnacionalno, i multinacionalno. Politički zahtjevi koji dolaze od lokalnih zajednica, lokalnih vlada, i organizacija civilnog društva od međunarodnih institucija žele ignoriranje državnih granica. To kombiniranje lokalnog i internacionalnog ima određene pozitivne strane poput povećane osvještenosti svih aktera, mogućnosti ostvarivanja ciljeva

³⁴ Koo-hong Chan, Dan, ICSD, *City Diplomacy and “Glocal” Governance: The Missing Link in Sustainable Development* [datum pristupa: 10.10.2018.], <http://ic-sd.org/wp-content/uploads/sites/4/2016/06/ICSD_submission_Dan_Koon-hong_Chan_City_diplomacy.pdf> str.6.

pravedne globalne vladavine i upotrebe internacionalnih i supranacionalnih institucija kako bi se pravedno rasporedila globalna javna dobra.

Države više nisu isključivi akteri međunarodne politike. Polje prava prolazi kroz promjene, međunarodno pravna priznatost ljudskih prava promijenila je svoju pokretačku silu sa državnocentrične na onu antropocentičnu. Ta nova pozicija znači da su države i međunarodne organizacije ustvari izvedeni entiteti instrumentalni za postizanje primarnog cilja ostvarivanja ljudskih prava.³⁵ Kada je pravni sistem zasnovan na ljudskim pravima on ulazi u novi stadij sazrijevanja, prolazi era utemeljena na nacionalnom suverenitetu. Pravni subjektivitet lokalnih vlada ovisi o potrebama zajednice, jer se zaštitom ljudskih prava više ne bavi samo država. Novo pravo ruši barijeru državnog suvereniteta koji je stoljećima imao monopol nad ljudskim životom, međunarodnom pravnom osobnošću, upotrebom sile, i državljanstvom.

Građani kroz transnacionalne organizacije i pokrete pokazuju svoju prisutnost u svjetskom konstitutivnom prostoru. Novi koncept građanstva implicira promjene pravnog sistema na svim nivoima, međunarodno priznata ljudska prava su prava svakog ljudskog bića, a ne ljudskog bića kao državljanina neke države. Inkluzivni gradovi bi stoga trebali biti temelj mirnog i pravednog poretku, u takvim gradovima kroz interkulturalni dijalog i evolucijsku dinamiku identiteta će se razviti novi univerzalistički smjer. Novi oblik državljanstva zajedno sa dijalogom usmjerenim na demokratsku inkluzivnost može revitalizirati javnu sferu u pogledu multirazinskog i supranacionalnog vladanja i obavezati institucije da se redefiniraju i otvore, te razviju brojnije kanale predstavljanja i demokratske participacije.

Države su pravno odgovorne međunarodnoj zajednici u pogledu ljudskih prava, to je zadatak koji je od ranije utkan u domaću jurisdikciju svake države, ali međunarodna prepoznatost i zaštita

³⁵ UN, 2017, *Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima*, United Nations Publications, Član 28.

funadamentalnih prava razdvaja teritorij od granica suvereniteta države, te se ovaj revolucionarni proces odvija paralelno sa deteritorijalizacijom politike. Lokalne vlade su prostor koji zajedno sa državom dijeli odgovornost za zaštitu svih onih koji na njemu žive. Odgovornost za zaštitu stoji u konceptu ljudske sigurnosti više nego u državnom suverenitetu, to je pravo i dužnost inherentna lokalnim vlastima. Naglasak se pomjera sa teritorijalne sigurnosti kroz naoružanje na sveobuhvatnu sigurnost kroz razvoj sa pristupom hrani, zaposlenju, zdravstvu, i ekološkoj sigurnosti.³⁶ Kako bi bila efektivna u ostvarivanju ciljeva sigurnosti u svakodnevnom životima građana, lokalna vlast treba imati pogodnije kanale pristupa donošenju odluka na međunarodnom planu.

U europskom kontekstu tlo za prekograničnu suradnju je pripremljeno od strane Vijeća Europe kroz formalnu priznatost principa teritorijalne autonomije usvajanjem Europske okvirne konvencije o prekograničnoj suradnji između teritorijalnih zajednica ili vlasti iz 1980. godine. Unutar općih pravnih okvira ustanovljenih kroz sporazume među državama, lokalne i regionalne vlasti imaju dozvolu da sklapaju međusobne sporazume koji mogu sadržavati nove statute i tijela prekogranične suradnje, uključujući grupacije sa pravnom osobnošću. Prvi protokol Europske okvirne konvencije o prekograničnoj suradnji između teritorijalnih zajednica ili vlasti postavlja precizne mjere o kompetenciji, odgovornostima i moći koju imaju tijela prekogranične suradnje ustanovljena kroz sporazume lokalnih vlasti. Protokol broj 2 iz 1998. godine pruža novi pogled na međuteritorijalnu suradnju, govori o proširivanju prekogranične suradnje polazeći od toga da "teritorijalne zajednice ili vlasti sve više surađuju ne samo sa susjednim vlastima ili drugim državama (prekogranična suradnja) nego i sa vlastima koje im nisu susjedne ali imaju zajedničke interese (međuteritorijalna suradnja) i rade to ne samo unutar okvira tijela i asocijacija za prekograničnu suradnju nego i na bilateralnom nivou.

³⁶ UNDP, Gomez, Oscar A., Gasper, Des, *A Thematic Guidance Note for Regional and National Human Development Report Teams* [datum pristupa: 15.10.2018.],
<http://hdr.undp.org/sites/default/files/human_security_guidance_note_r-nhdrs.pdf>

Među mnogim međunarodnim akterima i tijelima, Europska Unija sve više gradove i regije posmatra kao važne diplomatske aktere i temelj principa supsidijarnosti čak i u vanjskim poslovima.³⁷ Europske regulative bazirane su na pretpostavci da harmoniziran razvoj teritorija cijele zajednice i veća ekomska, socijalna, i teritorijalna kohezija za posljedicu imaju jačanje teritorijalne suradnje, zbog čega je nužno uspostaviti instrumente za suradnju na nivou zajednice kako bi se omogućilo stvaranje kooperacijskih grupacija na prostoru zajednice.

Vrste suradnje među lokalnim vladama mogu imati oblik prekogranične suradnje - bilateralne, trilateralne, i multilateralne suradnje među lokalnim i regionalnim vlastima na geografski bliskim područjima, odnosno u pograničnim državama, transnacionalne suradnje - suradnje među nacionalnim, regionalnim, i lokalnim vlastima kroz projekte i programe koji pokrivaju veće područje, i decentralizirane suradnje.

5. DIPLOMATSKE AKTIVNOSTI GRADA SARAJEVA

Grad Sarajevo zbog svoje specifične geostrateške pozicije, kao simbol koegzistencije koja je dovela do stapanja različitih kultura i bogatog kulturnog naslijeđa, te kao model kozmopolitizma u svijetu s rastućom važnošću gradova postaje jedan od osobito bitnih primjera grada koji nastoji uspostavljati i unapređivati odnose Istoka i Zapada. Njegove aktivnosti su u značajnoj mjeri oblikovane nasilnom prošlošću koja ga je zadesila, stoga gradske vlasti Grada Sarajeva u suradnji s drugim gradovima kontinuirano djeluju na održavanju stabilnosti i izgradnji uvjeta za

³⁷ *Opinion of the Committee of the Regions on city diplomacy*, 2004, [datum pristupa: 11.11.2018.], <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:120:0001:0005:EN:PDF>>

prosperitetnu budućnost. Dio je svjetske kulture i tradicije, te svoju budućnost osigurava uz podršku i prihvaćanje europskih i svjetskih centara.³⁸

Zakonom o načelima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine utvrđeno je da "jedinice lokalne samouprave imaju pravo da u vršenju svojih dužnosti međusobno surađuju radi izvršavanja poslova od zajedničkoga interesa"³⁹ te da s ciljem zaštite zajedničkih interesa, promoviranja i unapređenja lokalne samouprave, gradovi i općine mogu formirati saveze koji mogu uspostavljati kontakte i suradnju sa sličnim organizacijama u zemlji i inozemstvu, kao i postati članom međunarodnih asocijacija. ⁴⁰ "Poslove iz okvira vlastitih nadležnosti, kao i poslove iz okvira povjerenih poslova jedinica lokalne samouprave može obavljati i putem zajedničkih tijela, službi, organizacija i institucija s javnim ovlastima i putem drugih vidova suradnje jedinica lokalne samouprave."⁴¹

Kao glavni grad Bosne i Hercegovine Sarajevo ima ulogu inicijatora suradnje, prije svega na relaciji gradskih općina - Grad Sarajevo - Kanton Sarajevo, a zatim i među gradovima u Bosni i Hercegovini. Grad Sarajevo je u kratkom vremenskom periodu uspostavio redovnu koordinaciju sa načelnicima gradskih općina i premijerom Vlade Kantona Sarajevo, a ta koordinacija za cilj ima zajedničko i sistemsko pristupanje pitanjima od interesa za građane Sarajeva, suradnju na realizaciji različitih projekata i inicijativa, te u konačnici kreiranje kratkoročnih i dugoročnih planova.

³⁸ Grad Sarajevo [datum pristupa: 07.01.2019.], <<http://sarajevo.ba/zivot-u-sarajevu/kultura/>>

³⁹ Zakon o načelima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2006, *Službene novine FBIH*, br. 49., Član 50

⁴⁰ Zakon o načelima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2006, *Službene novine FBIH*, br. 49., Član 51

⁴¹ Zakon o načelima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2006, *Službene novine FBIH*, br. 49., Član 9

Pobratimski odnosi i partnerstva Grada Sarajeva sa drugim gradovima temelje se na suradnji kroz implementaciju projekata u oblasti kulture, turizma, ekonomije, socijalne zaštite, obrazovanja, komunalne privrede, urbanizma, zaštiti životne sredine i kulturno povijesnog nasljeđa.

5.1. Gradovi pobratimi

Pobratimski odnosi gradova predstavljaju dugoročnu suradnju formaliziranu sporazumima među uključenim stranama, službeno priznatu od strane lokalnih vlasti koje potiču razmjenu znanja s mogućnošću uključivanja i drugih sektora društva. Utemeljeni su na zajedničkim interesima i služe za promociju mira i stabilnosti. Ovakva vrsta umrežavanja gradova se smatra jednim od najboljih načina za ojačavanje kapaciteta za rješavanje ekoloških i društvenih problema, pružanje javnih usluga i razvoj efektivne upravljačke strukture.⁴² Pobratimske veze su s vremenom evoluirale od instrumenta olakšavanja međunarodnog prijateljstva i kulturnih razmjena u snažno oruđe izgradnje kapaciteta, učenja, te ekonomskog i društvenog razvoja. U današnje vrijeme predstavljaju važan okvir održavanja veza u doba rastuće globalizacije i decentralizacije.

r/b	Grad	Sporazum/povelja/protokol/	Potpisnici	Datum/ Godina potpisivanja
	Coventry (Velika Britanija)	-		1957.

⁴² Keiner, Marco, Kim, Arley, 2007, „Transnational City Networks for Sustainability“, *European Planning Studies*, Vol. 15, No. 10, str. 1371

	Tlemsin (NDR Alžir)	-		1964.
	Baku (Republika Azerbejdžan)	-		1972.
	Friedrichshafen (SR Njemačka)	Sporazum o prijateljstvu i suradnji između Gradova Friedrichshafen (SR Njemačka) i Sarajevo (SFRJ)	Džemal Muminagić, predsjednik Skupštine Grada Sarajeva Dr Max Grunbeck, gradonačelnik	Friedrichshafen, 16.06.1972.
	Napoli (Republika Italija)	-		1976.
	Tripoli (Libija)	-		1976.
	Magdeburg (SR Njemačka)	Zajednička izjava gradonačelnika Sarajeva, glavnog grada BiH i Magdeburga, glavnog grada SR Sachsen-	Dr. Willi Polte Prof. dr Rasim Gačanović	Partnerstvo gradova datira od 29.09.1977. Potvrđeno je 27.11.1998. potpisivanjem

		Anhalt o učvršćivanju prijateljstva		„Zajedničke izjave gradonačelnika Sarajeva i Magdeburga o jačanju partnerskih veza“
	Bursa (Republika Turska)	-		1979.
	Innsbruck (Republika Austrija)	Ugovor o prijateljstvu sklopljen između gradova Sarajevo i Innsbruck	Anto Sučić, predsjednik Skupštine Grada Sarajeva	1980.
	Tjencin (NR Kina)	-		1981.
	Wolfsburg (SR Njemačka)	Povelja prijateljstva između Sarajeva i Wolfsburga	Rolf Nolting, gradonačelnik Prof.dr Lamberg, šef Gradske uprave Dr Kemal Hanjalić, gradonačelnik Ranko Pejić, šef Gradske uprave	Wolfsburg, 06.12.1985.

	Calgary (Kanada)	-		1986.
	Venezia (Republika Italija)	-		1994.
	Ankara (Republika Turska)	Sporazum o bratimljenju i suradnji Ankara i Sarajevo	I.Melih Gokcek, gradonačelnik Tarik Kupusović, gradonačelnik	Ankara, 20.10.1994.

	Budimpešta (Mađarska)	Pismo namjere o bratimljenju Budimpešte i	Tarik Kupusović,	Sarajevo, 28.01.1995.
--	-----------------------	--	------------------	-----------------------

		Sarajevo	gradonačelnik Gabor Demszky, gradonačelnik	
		Sporazum o suradnji između Grada Sarajeva i Budimpešte	Ivo Komšić, gradonačelnik Istvan Tarlos, gradonačelnik	Budimpešta, 23.09.2016.
	Serre - Chevalier (Republika Francuska)	-		1995.
	Prato (Republika Italija)	-		1995.
	Tirana (Republika Albanija)	-		1996.
	Barcelona (Kraljevina Španjolska)	Protokol o bratimljenju KS i Grada Barcelone	Joan Clos i Matheu, gradonačelnik Mirsad Kebo, predsjednik KS	1996. Sarajevo, 04.11.2000.

	Stockholm (Kraljevina Švedska)	Dogovor o suradnji između Sarajeva (BiH) i Štokholma (Švedska)	Dag Larsson, pomoćnik gradonačelnika (za) Midhat Haračić, predsjednik KS	Sarajevo, 14.02.1997.
	Istanbul (Republika Turska)	Memorandum o razumijevanju (predprotokol za protokol o bratimljenju) između Sarajeva i Istanbula	Recep Tayyip Erdogan, gradonačelnik Prof. dr. Midhat Haračić, guverner Sarajeva	Istanbul, 25.12.1997.
	Ferrara (Republika Italija)	Pakt o prijateljstvu i suradnji između Grada Sarajevo (BiH) i Grada Ferrara (Italija) 1978.	Dr. Roberto Soffritti	Ferrara, 11.06.1998.
	Kuwait (Država Kuvajt)	-		1998.
	Collegno (Republika Italija)	Pakt o bratimljenju Collegno - Sarajevo 1994.	Umberto D'Ottavio Prof. dr. Rasim Gačanović, gradonačelnik	12.11.1998.

	Dayton (SAD-Ohio)	Memorandum o razumijevanju između Grada Dayton (Ohio) i Grada Sarajevo (BiH)	Prof. dr. Rasim Gačanović, gradonačelnik Michael R. Turner, gradonačelnik	Sarajevo, 10.06.1999.
	Madrid (Kraljevina Španjolska)	Sporazum o bratimljenju između Grada Sarajeva i Gradskog vijeća Madrida	Alberto Ruiz-Gallardon Jimenez, gradonačelnik Semiha Borovac, gradonačelnica	Madrid, 29.03.2007.
	Pula (Republika Hrvatska)	Sporazum o bratimljenju između Grada Sarajeva i Grada Pule	Prof. dr. Alija Behmen, gradonačelnik Boris Miletić, gradonačelnik	Sarajevo, 21.09.2012.
	Teheran (IR Iran)	Sporazum o bratimljenju između Teherana (IR Iran) i Sarajeva (BiH)	Mohammad –Baquer Qalibaf, gradonačelnik Prof. dr. Ivo Komšić, gradonačelnik	Teheran, 31.10.2016.

	Skoplje (Republika Makedonija)	Zajednička izjava o suradnji između Sarajeva i Skoplja	Trifun Kostovski, gradonačelnik Semiha Borovac, gradonačelnica	06.07.2006.
		Sporazum o suradnji između Grada Skoplja i Grada Sarajeva	Trifun Kostovski, gradonačelnik Semiha Borovac, gradonačelnica	Skopje, 19.10.2007.
		Sporazum o bratimljenju između Grada Skoplja i Grada Sarajeva	Petre Shilegov, gradonačelnik Abdulah Skaka, gradonačelnik	Skoplje 14.11.2017.
	Doha (Država Katar)	Sporazum o bratimljenju između Općine Grada Dohе i Grada Sarajeva	Jamal Matar Al Naimi, direktor Abdulah Skaka, gradonačelnik	Doha, 19.02.2018.

5.2. Gradovi prijatelji/partneri

Prijateljski odnosi gradova predstavljaju neformalniju vezu među gradovima koja je također važan način

kultiviranja međunarodne suradnje na lokalnom nivou. Ukoliko se ne obnavljaju, takvi odnosi gradova nakon određenog vremena isteknu.⁴³ Glavna svrha prijateljskih i partnerskih veza među gradovima je uspostavljanje razumijevanja i prijateljstva među stanovništvom, te postavljanje temelja za suradnju i olakšanu raspravu o pitanjima od zajedničkog interesa. U nekim slučajevima ovakav odnos predstavlja prvi stadij povezanosti koji kasnije vodi ka uspostavljanju dugoročnih pobratimskih odnosa.⁴⁴

r/ b	Grad	Sporazum/povelja/prot okol/	Potpisnici	Datum/ Godina potpisivanja
1.	Zagreb (Republika Hrvatska)	Sporazum o suradnji između Grada Zagreba i Grada Sarajeva	Milan Bandić, gradonačelnik Prof.dr.sc. Muhidin Hamamdžić, gradonačelnik	Sarajevo, 02.04.2001
2.	Ljubljana (Republika Slovenija)	Protokol o suradnji između Ljubljane (Slovenija) i Sarajeva (BiH)	Prof.dr. Muhidin Hamamdžić, gradonačelnik Viktorija Potočnik, gradonačelnica	Ljubljana, 24.01.2002.
3.	Salt Lake City (SAD)	Promicanje prijateljstva i razumijevanja	Dr. Muhidin Hamamdžić,	11.02.2002.

⁴³ City of Cupertino [datum pristupa: 08.01.2019.], <<https://www.cupertino.org/our-city/sister-friendship-cities>>

⁴⁴ Sister City International [datum pristupa 08.01.2019.], <<https://sistercities.org/about-us/what-is-a-sister-city-3/>>

		Olimpijskih gradova pobratima Salt Lake City-Sarajevo	gradonačelnik Ross C. Anderson, gradonačelnik	
4.	Kairo (Egipat)	Sporazum o suradnji između Grada Kaira i Grada Sarajeva	Semiha Borovac, gradonačelnica Dr. Abdel Azim Wazir, guverner	Kairo, 18.11.2006.
5.	Dubrovnik (Republika Hrvatska)	Povelja o prijateljskoj suradnji gradova Sarajeva i Dubrovnika	Semiha Borovac, gradonačelnica Dubravka Šuica, gradonačelnica	Dubrovnik, 02.02.2007.
6.	Konya (Republika Turska)	Sporazum o suradnji između Grada Konye i Grada Sarajeva/28. sjednica Gradskog vijeća Grada Sarajeva, 20.09.2007.	Semiha Borovac, gradonačelnica Tahir Akyurek, gradonačelnik	Konya, 12.12.2007.
7.	Al Ahmedi (Kuvajt)	Sporazum o suradnji između Grada Al Ahmedi i Grada Sarajeva	Prof dr Alija Behmen, gradonačelnik Sheik dr. Ibrahim Al Doaij, guverner	Sarajevo, 20.10.2010.
8.	Novi Pazar (Republika Srbija)	Memorandum o razumijevanju između	Prof. dr. Alija Behmen, gradonačelnik	Novi Pazar, 20.04.2011.

		Grada Novi Pazar i Grada Sarajeva	Dr. Meho Mahmutović, gradonačelnik	
9.	Vukovar (Republika Hrvatska)	Sporazum o suradnji između Grada Sarajeva i Grada Vukovara	Prof. dr. Alija Behmen, gradonačelnik Željko Sabo, gradonačelnik	Vukovar, 09.12.2011.

10.	Bad Ischl (Republika Austrija)	Sporazum o suradnji između Grada Sarajeva i Grada Bad Ischla	Prof. dr. Ivo Komšić, gradonačelnik Hannes Heide, gradonačelnik	Bad Ischl, 06.11.2015.
11.	Hiroshima (Japan)	Deklaracija o razmjeni iskustava i suradnji između Grada Sarajeva i Grada Hiroštima	Prof. dr. Ivo Komšić, gradonačelnik Kazumi Matsui, gradonačelnik	Sarajevo, 22.12.2016. Hiroshima, 13.01.2017.
12.	Moskva CAO (Ruska Federacija)	Protokol o suradnji između Grada Sarajeva i Prefekture CAO Grada Moskve	Abdulah Skaka, gradonačelnik Vladimir Goverdovskiy, prefekt	Sarajevo, 27.10.2017.
13.	Beograd (Republika Srbija)	Memorandum o suradnji između Grada	Abdulah Skaka, gradonačelnik	Beograd, 10.11.2017.

	Sarajeva i Grada Beograda	Siniša Mali, gradonačelnik	
	Sporazum o međusobnoj suradnji između Grada Sarajeva, Grada Beograda, Grada Istočno Sarajevo i EYOF d.o.o.	Abdulah Skaka, gradonačelnik Siniša Mali, gradonačelnik Nenad Vuković, gradonačelnik Istočnog Sarajeva Senahid Godinjak, direktor EYOF d.o.o.	Beograd, 10.11.2017.

5.3. Članstvo u međunarodnim asocijacijama

Postoji velik broj međunarodnih platformi koje se bave fenomenom diplomacije gradova ali je osobito važno istaknuti asocijacije gradova koje se formiraju i surađuju na osnovu raznovrsnih interesa i stavova koje zastupaju. Sarajevo je član jedanaest mreža, organizacija, i asocijacija gradova sa kojima blisko surađuje na brojnim projektima.

Mediterranean Cities Network (MedCities) - Mreža mediteranskih gradova

MedCities je mreža mediteranskih gradova koja je osnovana 1991. u Barceloni, kao posljedica želje za ojačavanjem decentraliziranih akcija koje uključuju tehničku pomoć kao najbolji način podizanja svijesti o urbanim ekološkim problemima i pretvaranjem tih akcija u alat za ojačavanje općina zemalja u razvoju. Danas MedCities osim takve potpore svoje polje proširuje i na druga pitanja lokalnog održivog razvoja sa svrhom poboljšanja životnih uvjeta u mediteranskoj regiji.

Glavni ciljevi i svrhe mreže su: razviti svijest o neovisnosti i zajedničkoj odgovornosti po pitanju politika održivog razvoja, očuvanja okoliša i socijalnoj koheziji mediteranske regije; ojačati ulogu, nadležnosti i resurse (institucionalne, finansijske i tehničke) lokalnih vlasti u usvajanju i implementaciji politika lokalnog održivog razvoja; razviti svijest i uključenost građana u održivi razvoj njihovih naselja i gradova; pokrenuti i razviti politike za izravno partnerstvo i suradnju među partnerima i drugim asocijacijama.⁴⁵

European Cities and Regions for Culture (LIKE) - Europski gradovi i regije za kulturu

Mreža europskih gradova i regija za kulturu (LIKE), ranije poznata kao Les Recontres, što u prijevodu sa francuskog znači susreti, od svog osnivanja 1994. godine se zalaže se razvoj kulturnih politika u Europi te u svojoj mreži okuplja predstavnike lokalnih vlasti i kulturnih struktura kako bi doprinijela stvaranju jedinstvene platforme. Njezina je misija okupljanje izabralih predstavnika, kulturnih aktera i inovativnih inicijativa postavljenih diljem Europe kako bi se izgradile dobre prakse i zajednički projekti.

Kao glavne ciljeve određuje: poticanje suradnje među lokalnim vlastima, kulturnim akterima, građanima, i europskim političkim vlastima; rad u oblasti europske kulture u dogovoru sa svim

⁴⁵ MedCities [datum pristupa.03.11.2018.], <<http://www.medcities.org/en/presentation>>

partnerima - stručnjacima, znanstvenicima, kulturnim mrežama, udrugama izabralih dužnosnika, umjetnika, i građana; političko uključivanje u obranu i promicanje kulture na svim razinama vlasti (aktivizam, političko zagovaranje).

League of Historical Cities (LHC) - Liga povijesnih gradova

Liga povijesnih gradova je osnovana kako bi potpomogla realizaciju svjetskog mira, produbila međusobno razumijevanje prevazilazeći nacionalne granice i gradeći zajedničke osnove za ojačavanje veza među povijesnim gradovima. Njezin cilj je da se uspostavi forum koji će omogućiti dalju razmjenu među gradovima, ne samo tijekom konferencija Lige, nego i na svakodnevnom planu. Također, želi se doprinijeti daljem razvoju svakog sudjelujućeg grada. Njezini partneri su United Nations Human Settlements Programme (UN-HABITAT) u oblasti prekogranične međugradske suradnje, International Council on Monuments and Sites (ICOMOS) koje savjeruje Svjetski komitet za nasljeđe , United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) kroz nominaciju spomenika, te Organization of World Heritage Cities (OWHC).⁴⁶

World Union of Olympic Cities (UMVO) - Svjetska unija olimpijskih gradova

Misija Svjetske unije olimpijskih gradova je olakšavanje postojećeg dijaloga među prošlim i budućim gradovima domaćinima Olimpijskih igara, kako bi se osigurao kontinuiran pozitivan

⁴⁶ Kyoto City Official Website [datum pristupa: 03.11.2018], <<http://www2.city.kyoto.lg.jp>>

utjecaj OI kroz aktivnu suradnju sa Olimpijskim odborom (IOC), Unija gradovima pomaže da iskoriste prednosti njihovih posebnosti kao olimpijskih gradova. Kroz praktične alate i ideje olimpijske gradove podržava u nastavku njihovog olimpijskog naslijeđa na održiv način, sa perspektivom gledanja prema naprijed.⁴⁷

Ciljevi Unije su: razmjena iskustava i znanja među gradovima domaćinima OI i kandidatskim gradovima u suradnji s MOK-om; pružanje znanja, iskustava i pomoći gradovima kandidatima s ciljem osiguranja uspješnosti OI; proučavanje utjecaja OI na gradove organizatore u suradnji sa MOK-om, osobito u pogledu dugoročne održivosti; promoviranje olimpijskih gradova kao međunarodnih centara za razvoj sportskih aktivnosti i kulture; pružanje vidljivog dokaza obrazovnog aspekta olimpijskog pokreta; realizacija kulturnih akcija povezanih s funkcioniranjem olimpijskih institucija; podrška gradskim olimpijskim inicijativama vezanim za zajedničke napore u korist mira.⁴⁸

EUROCITIES - Mreža europskih gradova

Mreža europskih gradova okuplja izabrane lokalne i općinske vlasti značajnih gradova Europe, te kroz šest tematskih foruma, velik broj radnih grupa, projekata, aktivnosti i događaja, nudi platformu za razmjenu znanja i ideja. EUROCITIES surađuje sa institucijama Europske Unije kako bi odgovorili na svakodnevne probleme koji pogadaju živote stanovnika Europe.

⁴⁷ World Union of Olympic Cities [datum pristupa: 03.11.2018.], <<http://www.olympiccities.org/>>

⁴⁸ Grad Sarajevo [datum pristupa: 03.11.2018.], <<https://sarajevo.ba>>

Za svoj cilj uzimaju ojačavanje uloge lokalnih vlasti u multirazinskim strukturama vlasti, kao i pomjeranje fokusa EU legislacije kako bi se gradovima omogućilo suočavanje sa strateškim izazovima na lokalnom nivou.⁴⁹

International Association of Peace Messenger Cities (IAPMC) - Međunarodna asocijacija gradova nosilaca poruke mira

Međunarodna asocijacija gradova nosilaca poruke mira ustanovljena je kako bi se prepoznala i ojačala uloga i odgovornost gradova, s uvjerenjem da lokalne vlasti trebaju zauzeti aktivnu ulogu u uspostavljanju i očuvanju kulture mira unutar svojih okvira.⁵⁰

Kao svoje ciljeve postavlja: jačanje uloge gradova u kreiranju kulture mira; promociju razumijevanja, solidarnosti, njegovanje duha mira, tolerancije i multikulturalnosti; suprotstavljanje ratu i siromaštvu; borbu protiv upotrebe nuklearnog oružja i drugih ubojitih sredstava.⁵¹

⁴⁹ Eurocities [datum pristupa: 03.11.2018.], <<http://www.eurocities.eu>>

⁵⁰ International Association of Peace Messenger Cities [datum pristupa: 04.11.2018.], <<http://www.iapmc.org>>

⁵¹ Grad Sarajevo [datum pristupa: 04.11.2018.], <<https://sarajevo.ba>>

Mayors for peace - Gradonačelnici za mir

Mreža Gradonačelnici za mir kroz blisku suradnju nastoji podići međunarodnu svijest o potrebi ukidanja nuklearnog naoružanja i postizanja dugotrajnog mira u svijetu, radeći na uklanjanju gladi i siromaštva, pomoći izbjeglim osobama koje bježe od lokalnih konflikata, podršci ljudskim pravima, zaštiti okoliša, i rješavanju drugih problema koji su prijetnja miroljubivoj koegzistenciji čovječanstva.⁵²

European Coalition of Cities against Racism (ECCAR) - Europska koalicija gradova protiv rasizma

Europska koalicija gradova protiv rasizma je pokrenuta od strane UNESCO-a kako bi se uspostavila mreža gradova koji žele podijeliti svoja iskustva kako bi poboljšali svoje politike u borbi protiv rasizma, diskriminacije, i ksenofobije.

Za svoje ciljeve određuje: uspostavljanje mreže za solidarnost i podizanje svijesti protiv razisma na nivou gradova; iniciranje i nastavak prikupljanja podataka o rasizmu i diskriminaciji kako bi se ocjenio utjecaj lokalnih politika; podrška žrtvama i rad na povećavanju sposobnosti obrane od rasizma i diskriminacije; informiranje građana o njihovim pravima i obavezama, zaštiti i pravnim opcijama, te kaznama za rasističko ponašanje; olakšavanje praksi jednakih šansi i podrška raznolikosti na tržištu rada; ojačavanje mjera protiv diskriminacije u edukaciji; promoviranje tolerancije i interkulturnog dijaloga; osiguravanje predstavljenosti i zastupanja različitog

⁵² Mayors for Peace [datum pristupa: 04.11.2018.], <<http://www.mayorsforpeace.org>>

kulturnog izražavanja i naslijeda kroz kulturne programe, kolektivno sjećanje, i javni prostor; uspostavljanje mehanizama za suočavanje za zločinima mržnje i upravljanjem konfliktima.⁵³

Balkan Cities Network (BALCINET) - Mreža balkanskih gradova

Mreža balkanskih gradova nastala je s idejom udruživanja većih gradova Balkana, kako bi se unaprijedila njihova suradnja.

Za ciljeve su joj postavljeni: dobrosusjedski odnosi i nastojanje njihovog unapređenja kroz kulturnu, privrednu, i međuuniverzitetsku suradnju; pristup europskim fondovima putem zajedničkih projekata; promoviranje balkanske regije, kao i svakog od gradova pojedinačno na svjetskom nivou; afirmiranje specifičnih i zajedničkih lokalnih kulturnih vrijednosti; razmjena iskustava.⁵⁴

Union of Central and South-Eastern European Capitals (UCSEEC) - Unija glavnih gradova Centralne i Jugoistočne Europe

Unija glavnih gradova Centralne i Jugoistočne Europe je nastala na osnovu zajedničke želje za većom socijalnom, ekonomskom, i kulturnom povezanošću, te s ciljem stabilizacije i unapređivanja Jugoistočne Europe. Željelo se stvoriti okruženje koje bi pomoglo zacijeliti stare konfliktne odnose među državama, i smanjiti tenzije u regiji. Unutar Unije je prepoznata važnost diplomacije gradova kao instrumenta za prevazilaženje postojećih problema na državnom nivou u

⁵³ European Coalition of Cities against Racism [datum pristupa: 04.11.2018.], <<http://www.eccar.info>>

⁵⁴ Grad Sarajevo [datum pristupa: 05.11.2018.], <<https://sarajevo.ba>>

svrhu dobrobiti građana, stoga se u njoj realizira dalja suradnja i zajednički stavovi spram najvažnijih pitanja u regiji, poput sigurnosti, članstva, pomoći i programima Europske Unije, komunalnih usluga, urbanog razvoja, planiranja naselja, i turizma.⁵⁵

WHO European Healthy Cities Network - Mreža zdravih gradova Svjetske zdravstvene organizacije

Mreža zdravih gradova Svjetske zdravstvene organizacije je globalni pokret koji radi na stavljanju zdravstvenih pitanja visoko na listu političke, socijalne, i ekonomske agende gradskih vlasti. Ova mreža direktno surađuje za Svjetskom zdravstvenom organizacijom u Europi, a nacionalne vlasti okupljaju gradove unutar okvira svoje države, dok im Svjetska zdravstvena organizacija pruža stratešku, političku, i tehničku podršku. Njihov zajednički cilj je da angažiraju lokalne vlasti u preuzimanju političke odgovornosti, institucionalnim promjenama, izgradnji kapaciteta, partnerskom planiranju, i inovacijama.⁵⁶

⁵⁵ Union of Central and South&Eastern European Capitals [datum pristupa: 05.11.2018.], <<http://www.cseecunion.org>>

⁵⁶ World Health Organization [datum pristupa: 05.11.2018.], <<http://www.euro.who.int>>

5.4. Ostvareni projekti diplomatske suradnje

Međunarodna suradnja je važan faktor razvoja Grada Sarajeva, a međunarodne aktivnosti u kojima sudjeluje se temelje na osnovu potpisanih protokola o bilateralnoj suradnji s pobratimskim/prijateljskim gradovima, članstva Grada Sarajeva u međunarodnim asocijacijama, kao i ad hoc inicijativama iniciranim od strane drugih partnerskih gradova, međunarodnih asocijacija, predstavnika diplomatskog zbora u Bosni i Hercegovini, domaćih, stranih, vladinih, i nevladinih organizacija, kao i samog Grada Sarajeva.

Efekti međunarodne suradnje mogu biti materijalni i nematerijalni, a u tablici ispod mogu se vidjeti neki od važnijih realiziranih projekata na području Grada Sarajeva u okviru te suradnje. Iz ovih projekata je vidljiv prethodno spomenuti utjecaj diplomatskih aktivnosti gradova na postkonfliktni razvoj i ponovnu izgradnju Grada Sarajeva kao i pomoć koja je pružena tijekom konflikta kako bi se olakšali njegovi efekti i smanjile buduće posljedice. Ostvareni su brojni projekti u domenu kulturne suradnje, suradnje obrazovnih i zdravstvenih institucija, kao i različite forme tehničke pomoći koja je značajno utjecala na povećanje stručnosti i sposobljenosti za nastavak napora za dalji razvoj.

Bivša gradonačelnica Grada Sarajeva, Semiha Borovac, je nakon sudjelovanja na Prvoj svjetskoj konferenciji diplomacije gradova na temu “Uloga lokalnih vlasti u prevenciji konflikta, izgradnji mira i postkonfliktnoj obnovi” naglasila da je “Sarajevo jedinstven primjer koji svjedoči da je mir moguć i nakon ekstremnih sukoba. Mir nije samo puko odsustvo rata i stradanja. Mir mora biti šansa za progres i veći standard života građana koji su prošli ratna iskušenja. Što je veća ekonomска stabilnost postkonfliktnih sredina to su mir i političke prilike stabilnije, a mogućnost povećanja tenzija sve manja. Glavni gradovi mogu daleko više doprinijeti učvršćivanju mira u Europi i svijetu kroz međunarodnu suradnju i podršku. Njihova vitalnost i dobro poznavanje potreba svojih stanovnika čini ih humanijim i sposobnijim da lakše shvataju i efikasnije reaguju u

kriznim situacijama”⁵⁷ čime je potvrdila važnost i uspjeh međunarodne suradnje koja je Sarajevu pomogla pri stabilizaciji i napretku.

POBRATIMSKI GRADOVI REALIZIRANI PROJEKTI	
Vijećnica	Prvu fazu je financirala Vlada R Austrije, drugu fazu EU, treću Kraljevina Španjolska, Mađarska, te mnogobrojni donatori: gradovi (Podgorica, Budimpešta, Beč, Ljubljana, Prag, Morfu, Fridrishafen, Tirana i Nikozija); ambasade (Velike Britanije, SAD-a, Republike Hrvatske); biblioteke (Društvo za obnovu Vijećnice iz Austrije, koje čine: Narodna biblioteka Srbije, Francuske, Austrije, Nizozemske, Cipra i Norveške); firme (Elektroprivreda Mađarske, MVM Group i MVM OBIT), itd. Četvrta i najskuplja faza je financirana iz IPA fondova EU.

⁵⁷ Grad Sarajevo, 2008, *Učesnici konferencije u Hagu iskustva Sarajeva u postkonfliktnom periodu ocijenili izuzetno pozitivnim* [datum pristupa: 02.11.2018], <<https://sarajevo.ba/ucesnici-konferencije-u-hagu-iskustva-sarajeva-u-postkonfliktnom-periodu-ocijenili-izuzetno-pozitivnim/>>

<p>Baku (Azerbejdžan)</p> <p>1972.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ 26. 01.1973.: U Sarajevu otvorena izložba "Dostignuća radnih ljudi Bakua". ~ 08.05.1974.: U Bakuu otvorena izložba "Dani Sarajeva u Bakuu". ~ 01.11.1974.: Bratimljenje OŠ "Blagoje Parović" iz Sarajeva sa školom "A.S. Makarenko" iz Bakua. ~ Siječanj 1977.: Pjesnici Sarajeva u Bakuu. Pjesničke večeri. ~ 21.-28.05.1977.: U Bakuu otvorena filatelistička izložba "Baku-Sarajevo". ~ 1978.: Ulica grada Sarajeva u Bakuu. Ulica Grada Bakua na Dobrinji 3. ~ Uz podršku ambasade Azerbejdžana izvršena je rekonstrukcija <i>Ulice grada Bakua</i> u Dobrinji (2011.). ~ U općini Novi Grad Sarajevo, u naselju Dobrinja V, svečano je otvoren novoizgrađeni, moderni „<i>Park prijateljstva</i>“ Azerbejdžana i BiH, čiju je izgradnju s cca 1.500.000 KM financirao azerbejdžanski Fond „Heydar Aliyev“ (24.02.2012.). ~ Rekonstrukciju i dogradnju <i>Centra za slijepu i slabovidnu djecu i omladinu u Nedžarićima</i>, financirao je Fond „Heydar Aliyev“ iz Azerbejdžana. Centar je otvoren 08.08.2013.
--	--

<p>Friedrichshafen (Njemačka)</p> <p>1972.</p>	<p>Pomoć u vrijeme opsade Sarajeva od 1992.-1995. i u poslijeratnom periodu.</p> <p>Razmjena učenika, studenata, profesora, ljekara, kulturnih i turističkih djelatnika, čelnika dvaju gradova, sportske i kulturne manifestacije, partnerstvo između gimnazija i glazbenih škola. Grad Friedrichshafen je uručio sljedeće donacije:</p> <ul style="list-style-type: none"> ~ Dom zdravlja "Omer Maslić" ~ Dječiji dom "Bjelave": <p>Ostale donacije:</p> <ul style="list-style-type: none"> ~ Novčana donacija Međunarodnom centru za djecu i mlade, za ekološku radionicu "Reciklirajmo-kreirajmo" (studi 2011.). ~ Donacija za Vijećnicu u iznosu od 5.000 eura. ~ Za sanaciju posljedica prirodne nesreće izazvane poplavama i klizištima na području općine Vogošća Grad Friedrichshafen donirao 10.000,00 eura (svibanj 2014.). ~ Udruženje „Pro Sarajevo“ iz Friedrichshafena doniralo 500 eura Centru za zdravo starenje Novo Sarajevo 03.10.2017. <p>Ostale aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> ~ U Friedrichshafenu osnovano Udruženje „Pro Sarajevo“ (2000.), a u Sarajevu Udruženje „Pro Friedrichshafen“ (2001.). ~ U Parku „Hastahana“ izvršena je svečana primopredaja skulpture „Put zvijezda“, umjetnika Helmuta Lutza (2005.). Na ovoj skulpturi održavani su umjetnički performansi u organizaciji umjetnika Lutza. ~ Dani Friedrichshafena u Sarajevu (26.10-18.11.2008.). ~ U okviru obilježavanja 40. godišnjice pobratimskih odnosa, u kulturno-umjetničkom programu, pod pokroviteljstvom Grada Sarajeva učestvovali su sarajevski glumci i glazbenici, obrtnici i predstavnici obrazovnih i kulturnih institucija koji dugi niz godina aktivno surađuju sa svojim partnerima iz Friedrichshafena (Friedrichshafen, 03.-07.05.2012.). ~ Delegacija Grada Friedrichshafena i Udruženja „Pro Sarajevo“
--	--

posjetila je Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo, 03.10.2017. Povod posjete - uspostava suradnje između dvije omladinske kulturne ustanove, Međunarodnog centra za djecu i omladinu Novo Sarajevo i omladinskog centra u Friedrichshafenu, na način da mladi glumci Međunarodnog centra gostuju na Internacionalnim kazališnim igrama u Fredrichshafenu, 03. do 09.04.2018.

<p>Magdeburg (Njemačka)) 1977.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Suradnja u oblasti kulture, turizma, univerzitetska suradnja, razmjena iskustava u oblasti komunalnih poslova, energetske efikasnosti i upravljanja energijom u gradovima, suradnja kazališta, glazbenih akademija i škola. ~ Konzervatorij „Georg Philipp Telemann“ jeu dva navrata poklonio Srednjoj glazbenoj školi Sarajevo glazbene instrumente i to u svibnju 2005. u vrijednosti od 6.930 eura, te 2013. kada su nakon akcije „Instrumenti za Sarajevo“ prikupljeni instrumenti predati Srednjoj glazbenoj školi Sarajevo i Orkestru gradske limene glazbe Stolac. ~ Povodom obilježavanja 100. godišnjice početka Prvog svjetskog rata klavirni trio Magdeburškog konzervatorija „Georg Philipp Telemann“ i učenici Srednje glazbene škole Sarajevo, održali su koncert u prostorijama ove škole, 18.10.2014. ~ <i>40. godišnjica pobratimstva Grada Magdeburga i Grada Sarajeva, Magdeburg, 02. - 04.10.2017.</i> Predstavnici dva grada razgovarali o intenziviranju buduće suradnje u oblasti ekonomije i turizma dva pobratimska grada. Dogovorena je suradnja malih i srednjih poduzeća i suradnja u oblasti novih izvora energije i zaštite okoliša. Akademija likovnih umjetnosti Sarajevo i Udruženje umjetnika „Herbstsalon“ iz Magdeburga, organizirali su zajedničku izložbu pod nazivom „Prebroditi“ na kojoj je predstavljeno 12 sarajevskih umjetnika sa 57 radova.
--	--

<p>Bursa (Turska) 1979.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Razmjena učenika, iskustava o načinu zaštite kulturno-povijesnog naslijeda, podrška projektu "Muzej opsade". ~ Općinu Stari Grad Sarajevo s Gradom Bursom vežu dugogodišnji prijateljski odnosi, dok je s Općinom Osmangazi već 10 godina u pobratimskim odnosima. Takvi odnosi rezultirali su višemilionskim ulaganjima Burse i Općine Osmangazi u Stari Grad. Podrška Burse je zahvaljujući vezama sa Starim Gradom stigla i do drugih gradova u BiH. <p>Neki od najvećih projekata su:</p> <ul style="list-style-type: none"> ~ restauracija arheološkog lokaliteta At mejdan - sufinancirao Grad Bursa sa 170.000 KM. ~ izgradnja Osmangazi-Bursa sebilja na trgu između ulica Bistrik i Isa bega Ishakovića bb, 2009., uz uređenje prostora i postavljanje parkovskih klupa - iste klupe postavljene su na još nekoliko lokacija. ~ rekonstrukcija Baščaršijskog trga - sufinancirala Općina Osmangazi - Bursa iznosom od 600.000 KM. ~ uspostava informacijskog sistema na Šehidskom mezarju Kovači koji uključuje dva "touch screen" monitora koji pružaju informacije posjetiteljima - vrijednost investicije je oko 40.000 eura. ~ izgradnja mosta na Obhodži zajedno sa Turskom vojnom misijom u Bosni i Hercegovini, vrijednost 190.000 KM.
--	--

<p>Innsbruck (Austrija) 1980.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Suradnja između Sarajeva i Innsbrucka u oblasti zimskih sportova. Zbog sličnog geografskog položaja, Grad Sarajevo je tokom priprema za XIV ZOI razmjenjivao iskustva s Innsbruckom, koji je '84. i '88. bio domaćin zimskih paraolimpijada. Innsbruck usko surađuje s Klubom sportova na ledu Sarajevo (ALFA), od 2004. godine. ~ Grad Innsbruck stipendirao je dva studenta Univerziteta u Sarajevu, turističkog smjera, u pohađanju 6. Internacionalnog semestra u Menadžment Centru Innsbruck (MCI), BAC-Studij (Turistički menadžment). Studijski semestar, koji je financirala Vlada Tirola, trajao je od 02.03.-15.07.2011., a studenti su boravili u Innsbrucku od 01.03. do 30.06.2011.. ~ Profesionalna vatrogasna brigada Innsbrucka donirala je 3 vatrogasna vozila Vatrogasnemu savezu KS. Primopredaja je održana u Sarajevu, ispred Dobrovoljnog vatrogasnog društva "Ali-pašin Most", 20.09.2011. ~ Suradnja učenika srednjih škola primijenjenih umjetnosti koji su zajednički realizirali izložbu „Connecting art“ u Innsbrucku 2010., odnosno Sarajevu 2011. ~ U okviru obilježavaju 35 godina partnerskih i prijateljskih veza, delegacija Grada Innsbrucka, predvođena gradonačelnicom Christinom Öppitz Plörer, boravila je u posjeti Gradu Sarajevu u periodu od 30.03. do 01.04.2015. Gradonačelnica Innsbrucka istakla je povezanost dva grada u oblasti sporta, obrazovanja, platforme međureligijskog dijaloga, a da u budućnosti očekuje intenzivniju suradnju i u oblasti kulture. ~ Na poziv Grada Innsbrucka 12 bh. takmičara iz Sarajeva i Istočnog Sarajeva, u dobi od 13 do 15 godina, učestvovali su na 7. Međunarodnim dječijim igrama Innsbruck 2016 (ICWG 2016). Ovo učešće osiguralo je nedostajuće uslove za trening, ali i značajno
--	---

iskustvo mladih sportaša, budućih učesnika EYOF-a 2019. Predstavnici Grada Sarajeva upoznali su se s organizacijskom strukturom natjecanja, te obavila razgovore s predstavnicima organizatora i Grada Innsbrucka, što je značajno u kontekstu pripreme i organizacije EYOF-a 2019.

<p>Tianjin (Kina) 1981.</p>	<p>Gradovi Sarajevo i Tianjin obostrano su izrazili želju za intenziviranjem i unapređenjem suradnje počevši od kulture, turizma, preko obrazovanja do privrede i investicija u privredu. Tianjin je okrenut koordiniranom razvoju područja Beijing - Tianjin - Hebei i inicijative „Jedan pojas i jedan put“, što će proširiti prostor i mogućnosti za razvoj suradnje između Tianjina i Sarajeva.</p> <ul style="list-style-type: none"> ~ 2001.: Prilikom boravka delegacije Grada Sarajeva u Pekingu i Tianjinu razgovarano je o suradnji u oblastima visokog obrazovanja, zdravstva, kulture, privrede (turizam, proizvodnja hrane i pića, odjeće, prerada drveta, proizvodnja namještaja, automobila, farmaceutskih proizvoda, metaloprerađivačke industrije, građevinarstva, projektovanja, prometa i komunikacija). Po ovlaštenju Privredne komore KS, gradonačelnik Sarajeva Muhidin Hamamdžić potpisao je Sporazum o međusobnoj suradnji između Kineske komore za internacionalnu trgovinu, Tjencinske komore za trgovinu i Privredne komore Kantona Sarajevo.
<p>Wolfsburg (Njemačka)</p> <p>1985.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ U okviru projekta Latinska čuprija ostvareno je partnerstvo između osnovnih škola iz Sarajeva i Pala, „Fatima Gunić“ i „Pale“, te Gimnazije Theodor Heuss iz Wolfsburga. ~ <i>Izložba „Wolfsburg – Sarajevo, dva grada jedno prijateljstvo“</i>, održana je u okviru obilježavanja 30. godišnjice pobratimskih odnosa u sarajevskoj Vijećnici, 02.-13.12.2015. i u Wolfsburgu, 06. - 08.12.2015. ~ <i>Posjeta učenika i profesora Elektrotehničke škole za energetiku Sarajevo Wolfsburgu, 14.-18.11.2016.</i> Tri učenika Elektrotehničke škole za energetiku Sarajevo, u pratnji pomoćnika direktorice i dva profesora za stručno teoretsku nastavu i praktičnu nastavu bili su gosti Strukovne škole BB2 iz Wolfsburga, koja im je omogućila prisustvo nastavnom procesu, upoznavanje s dualnim sistemom obrazovanja, načinom pripremanja učenika za obavljanje praktične

	<p>nastave u tvornici automobila VW.</p> <ul style="list-style-type: none"> ~ U organizaciji Saveznog ministarstva za privrednu suradnju i razvoj SR Njemačke, Engagement Globala/Servisne službe za jedinice lokalne samouprave jednoga svijeta (SKEW) i Grada Wolfsburga, pokrenut je pilot Projekat „Partnerstvo održivog razvoja jedinica lokalne samouprave“. Projekat je financiran od strane Saveznog ministarstva za privrednu suradnju i razvoj SR Njemačke, Engagement Globala/Servisne službe za jedinice lokalne samouprave jednoga svijeta (SKEW) u iznosu od po 5.000,00 EUR po jedinici lokalne samouprave. Gradovi Wolfsburg i Sarajevo su partneri u ovom projektu koji se implementira od 2017. godine s ciljem promocije i implementacije UN Agende 2030.
Ankara (Turska) 1994.	<ul style="list-style-type: none"> ~ Prilikom susreta u Sarajevu 06.04.2018. gradonačelnik Ankare ponudio je da Ankara bude partner u projektu Park prirode - Bentbaša, a gradonačelnik Sarajeva je ponudio da u znak dugih pobratimskih odnosa i dosadašnje uspješne suradnje Grad Sarajevo pokloni Sebilj gradu Ankari, kao i održavanje kulturne manifestacije "Dani Sarajeva" u Ankari.
Venecija (Italija) 1994.	<ul style="list-style-type: none"> ~ Grad Venecija imao je značajnu ulogu u procesu formiranja Kolekcije Ars Aevi, na djelovanju i internacionalnoj promociji Projekta Ars Aevi, kao i u organizaciji paviljona BiH na Venecijanskom bijenalu 2003.
Budimpešta (Mađarska) 1995.	<ul style="list-style-type: none"> ~ Grad Budimpešta je donirao 45.000 eura za obnovu Vijećnice.

<p>Prato (Italija) 1995.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Grad Prato je dostavljao humanitarnu pomoć gradu Sarajevu u vrijeme opsade. ~ Centru za zdravo starenje Novo Sarajevo, udruženje Misericordia di Prato iz grada Prato, doniralo sanitetsko vozilo opremljeno i prilagođeno za prijevoz i pomoć osobama treće životne dobi, 22.10.2010.
---	---

<p>Barcelona (Španjolska) a) 1996.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Suradnja između Barcelone i Sarajeva započela je 1992., kada su se građani Barcelone samoorganizirali i počeli slati konvoje humanitarne pomoći građanima Sarajeva. Prvi konvoj je krenuo u listopadu 1992. s 200 tona pomoći, a do kraja 1995. u BiH je posredstvom različitih solidarnih kampanja dopremljeno preko 2500 tona humanitarne pomoći za različite destinacije. ~ U toku održavanja Olimpijskih igara 1992. u Barceloni, na skupu kojem su prisustvovali gradonačelnici svih olimpijskih gradova, gradonačelnik Sarajeva Kreševljaković, uputio je apel za pomoći Sarajevu i BiH. Tadašnji gradonačelnik Barcelone Pascual Maragall je dao veliki doprinos u realizaciji pomoći. ~ Urađeno 450 projekata pomoći Sarajevu i BiH. Učestvovale su 62 institucije i 92 tvrtke kao sponzori. Konvoja je bilo 46. Ukupna vrijednost pomoći je približno 40 miliona eura. ~ Poslano je 200 tona hrane, robe, lijekova i kirurškog materijala. Stvoren je građanski odbor za Sarajevo (1992.) ~ 170 tona pomoći, prihvati izbjeglica (1993.) ~ Potpisivanje protokola prijateljstva i kooperacije između Barcelone i KS. (1994.) ~ Godine 1994. dopremljen je satelitski telefon kojim je Sarajevu omogućen kontakt sa svijetom preko linkova Barcelone. ~ Početkom 1995. godine, na inicijativu Jose Maria Mendiluce, formirana je platforma pod nazivom "Katalonija za Bosnu", uz pokroviteljstvo Vlade Katalonije i grada Barcelone. ~ Promocija i stvaranje platforme Europa za Bosnu; 30.000 građana Barcelone svakog ponedjeljka odavalo je počast i minutu šutnje za poginule u Sarajevu i BiH. (1995.) ~ Preko 20.000 ljudi je 21.07.1995. izašlo na protestni miting, izražavajući svoje ogorčenje padom Srebrenice. Na čelu kolone bio je predsjednik Katalonije Jordi Pujol, predsjednik Vlade Katalonije,
---	---

	<p>kao i predstavnici i svih političkih partija.</p> <ul style="list-style-type: none"> ~ Grad Barcelona donio odluku o formiranju <i>XI distrikta grada Barcelone - Distrikta Sarajevo</i>, oktobar 1995. ~ U aprilu 1996. otvorena je Ambasada lokalne demokratije Barcelona - Sarajevo, kao kancelarija Distrikta XI – Sarajevo, Grada Barcelone i kao lokalni partner u implementaciji projekata, od kojih se izdvajaju projekti koji se odnose na pomoć ženama i djeci, žrtvama nasilja. ~ Slanje 12 konvoja sa 123 tone pomoći, liječenje ranjenika iz BiH u Barceloni, posjeta 26 katalonskih kompanija Sarajevu; posjeta djece iz BiH Kataloniji; obnova 28 kuća u Kasatićima; obnavljanje Mojmila; potpisivanje sporazuma između MOK-a i OK BIH za obnovu Zetre; projekt reaktiviranja ekonomске strukture BiH (SERDA); projekat podrške ženama, mladim i adolescentima koji su bili žrtve obiteljskog nasilja. Različite tehničke posjete u vezi općinske organizacije, u području protokola, komunikacije i međunarodnih odnosa. ~ Vlada Španjolske od 1993 do 2005. potrošila je na projekte u BiH oko 233 miliona eura - službeni podaci dobijeni iz Španjolske agencije za međunarodnu suradnju Sarajevo. ~ Grad Barcelona je u svom budžetu za 2007. izdvojio sredstva za realizaciju Programa tehničke suradnje namijenjenog pružanju stručne pomoći u edukaciji i usavršavanju zaposlenih u Gradu Sarajevu u cilju stvaranja što efikasnije administracije. ~ Grad Barcelona je ponudio pomoć u vidu prenošenja iskustava i načina rada u oblasti međunarodne suradnje, IT-a, i pomoć oko funkcionalnije organizacije Gradske uprave Grada Sarajeva. ~ Izložba "Gradovi mira Barcelona-Sarajevo", otvorena je u Sarajevu 05.04.2015. kao podsjećanje na 20 godina prijateljstva između Barcelone i Sarajeva, u organizaciji Udruženja "District 11 City to City" iz Barcelone.
--	--

~ *Performans "Barcelona, Sarajevo je s tobom"*, 25.08.2017. Mladi umjetnici iz Sarajeva, na Trgu Barcelone (Mojmilo), izradili su mural posvećen gradu Barceloni povodom terorističkog napada od 17.08.2017. Na muralu na kojem je istaknut gušter - zmaj Draco, jedan od simbola Barcelone, napisano je „Barcelona, Sarajevo esta contigo“ (Barcelona, Sarajevo je uz tebe).

<p>Tirana (Albanija) 1996.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Tirana je donirala 4.990 eura za obnovu Vijećnice ~ Na multilateralnom nivou uspostavljena je konkretna suradnja u okviru projekta „Mreža energetski efikasnih glavnih gradova JIE: Zagreb, Sarajevo, Skopje, Podgorica, Tirana uz partnerstvo Freiburga (NEEC). U sklopu zajedničkog projekta koji od 2009. zajednički realiziraju Zagreb, Sarajevo, Skopje, Podgorica, Tirana se priključila potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju s ciljem „Stvaranja mreže energetski efikasnih glavnih gradova u JIE“ i implementacije projekta „Jačanje mreže energetski efikasnih glavnih gradova u JIE“. Memorandum je potписан u Sarajevu 05.04.2012.
---	---

<p>Istanbul (Turska) 1997.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Suradnja i razmjena iskustava u oblasti kulture, obrazovanja, privrede, turizma, sporta, zaštite kulturno-povijesnog naslijeđa, infrastrukturnih projekata, sveučilišna suradnja, stipendiranje studenata, suradnja mladih. ~ Istanbulsko poduzeće za javni promet (IETT) tokom 2014. i 2015. godine isporučilo je ukupno 45 autobusa KJKP „GRAS“ i značajnu količinu rezervnih dijelova za održavanje vozila. ~ Gradsko vijeće Grada Sarajeva na 22. sjednici, održanoj 25.02.2015., proglašilo je gradonačelnika Istanbula Kadira Topbasa, Počasnim građaninom Grada Sarajeva. ~ Prilikom posjete delegacije Grada Istanbula 26.09.2016., gradonačelnik Istanbula Kadir Topbaš najavio je podršku projektu Bijele tabije, rješavanju problema pitke vode i prometa u Sarajevu, a dogovorena je i suradnja ova dva grada u mnogim poljima, među kojima su najbitniji turizam i obrazovanje. ~ Prilikom posjete delegacije Grada Istanbula, 07.-08.03.2017. razgovarano je o podršci u obnovi Bijele tabije, u oblasti vodosnabdjevanja, odvoza i recikliranja smeća, te pomoći ljudima koji se nalaze u stanju socijalne potrebe. Delegacija je obišla i Medicinsku asocijaciju „BIMA“, te obećala pružiti pomoć za obnovu prostora ovog udruženja koje već 20 godina pruža besplatnu primarnu zdravstvenu zaštitu zdravstveno neosiguranom stanovništvu, uglavnom izbjeglicama – povratnicima u BiH. ~ Manifestacija “Dani kulture Istanbula u Sarajevu”, održana je od 24. do 27.08.2017.
<p>Collegno (Italija) 1998.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Grad Collegno je učestvovao u različitim inicijativama za okončanje rata i programu pomoći građanima Sarajeva.

<p>Dayton (SAD) 1999.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Privredna suradnja, urbano planiranje, upravljanje vodnim resursima, sveučilišna suradnja i projekti s Drugom i Trećom gimnazijom. ~ U okviru obilježavanja 20. godišnjice Dejtonskog mirovnog sporazuma, u Dejtonu 16.-22.11.2015. gradonačelnici Sarajeva Ivo Komšić, Banja Luke Slobodan Gavranović, Mostara Ljubo Bešlić i Dejtona Nan Whaley, potpisali su <i>Memorandum o razumijevanju</i> kojim je ozvaničen početak nove, snažnije suradnje, uspostave dijaloga i međusobnog uvažavanja između Sarajeva, Banja Luke, Mostara i Dayton. Ovim dokumentom definirane su oblasti suradnje s vremenskim rokovima i ciljevima u oblastima: poduzetništva i poduzetničkog ekosistema, infrastrukturnih projekata (vodovod i kanalizacija), visokog obrazovanja, znanosti, sporta, razmjene iskustava za korištenje medijacije (posredovanja) u rješavanju sporova između građana i gradova. ~ Grad Dejton donirao je JU Biblioteka Sarajeva kopije 57 knjiga na engleskom jeziku, kojima je dodijeljena Dejtonska književna nagrada za mir, 11.12.2017.
<p>Pula (Hrvatska) 2012.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Suradnja u oblasti turizma i kulture, suradnja Sarajevo film festivala i Pulskog filmskog festivala. ~ U cilju promocije turističko-ugostiteljske, privredne i kulturne ponude Sarajeva i Pule, te unaprijeđenja privredne suradnje dvaju gradova, u siječnju i ožujku 2014. održane su manifestacije „Dani Istre u Sarajevu“ i „Dani Sarajeva u Istri“. To je prvi zajednički projekt Obrtničke komore Federacije BiH i Obrtničke komore Istarske županije uz podršku Ambasade Hrvatske, kojim se želi unaprijediti privredna suradnja Sarajeva i Pule kroz prezentaciju gastronomске i enološke ponude, te jače povezati Kanton Sarajevo i Istarsku županiju.

<p>Skoplje (Makedoni ja) 2017.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Suradnja u okviru projekta „Jačanje mreže energetski efikasnih glavnih gradova Jugoistočne Europe“. ~ Razmjena informacija i iskustava u izgradnji i korištenju žičare. Razmjena informacija s predstavnicima Javnog poduzeća za promet "Skopje" o tehničkim, ekonomskim i drugim parametrima žičare, te iskustvima vezanim za kompletan projekat i rad žičare u Skoplju. ~ Suradnja međunarodnih festivala Skopsko ljeto i Baščaršijske noći ozvaničena je potpisivanjem Memoranduma o suradnji 2017. godine. ~ U okviru Sporazuma o suradnji gradova Sarajevo i Skoplje Narodno pozorište Sarajevo se predstavilo publici u Skoplju na festivalu „Majske operne večeri“, koji je održan u Skoplju 22.05.2018. ~ Zemaljski muzej BiH i Muzej Grada Skopja sklopili su Ugovor o muzejskoj suradnji, 04.05.2018. Zajednička provedba Muzejske suradnje podrazumijeva organizaciju dolaska, postavke i jednomjesečnog boravka izložbe "Skopska tvrđava – Simbol grada/Arheološka istraživanja 1967. godine".

	PRIJATELJSKI GRADOVI REALIZIRANI PROJEKTI
Zagreb (Hrvatska) 2001.	<ul style="list-style-type: none"> ~ Oblasti suradnje: kultura, sport, obrtništvo, sveučilišna suradnja, razmjena iskustava u oblasti EU fondova IPA, suradnja između Historijskog arhiva Sarajevo i Državnog arhiva u Zagrebu, itd. ~ Od 2014. godine Grad Zagreb pruža gostoprимstvo za 100 djece - stipendista Fonda „IKRE“ na ljetovanju u odmaralištu Crvenog križa Grada Zagreba u Novom Vinodolskom. ~ Grad Zagreb donirao finansijska sredstva djeci oboljeloj od malignih bolesti i djeci bez roditeljskog starateljstva 2015. ~ Turistička zajednica Grada Zagreba, krajem 2015. poklonila tradicionalni božićni nakit iz R Hrvatske za kićenje centralna jelke u Sarajevu. ~ Organizator FIS utrke Svjetskog skijaškog kupa Snježna kraljica podijelio je svoja tehnička i organizacijska iskustva u svrhu primjene u organizaciji EYOF-a 2019. ~ Povodom 15 godina dugih partnerskih i prijateljskih veza između Zagreba i Sarajeva, održan je nastup Dječijeg zbora „Klinci s Ribnjaka“ iz Zagreba, u sarajevskom Domu mladih 04.05.2016., a Svečani koncert Zagrebačke filharmonije održan je u sarajevskoj Vijećnici 08.05.2016. ~ U sklopu projekta „Hrvati izvan domovine“, u Domu mladih u Sarajevu, 10.03.2017., održan je koncert „Večer hrvatskog folklora“, pod pokroviteljstvom Grada Sarajeva, Grada Zagreba, te Hrvatske matice iseljenika. U koncertu su učestvovala kulturno-umjetnička društva iz Zagreba „Prigorec“ i „Laz“, HKUD „Rodoč“ iz Mostara, te sarajevski KUD „Gajret“. ~ Kontinuirana suradnja u okviru projekta „Jačanje mreže energetski efikasnih glavnih gradova JIE“.

<p>Ljubljana (Slovenija) 2002.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Oblasti suradnje: privreda, turizam, kultura, sport, sveučilišna učaradnja. Iskazan je interes za suradnjom u oblasti urbane infrastrukture, komunalnih servisa i javnog prevoza, separacije otpada. ~ Sporazum o znanstvenoj suradnji između Univerziteta u Ljubljani i Univerziteta u Sarajevu, potpisani 2001. godine. ~ Ugovor o dodjeli finansijskih sredstava iz opće budžetske rezerve za obnovu Vijećnice, potpisani je u rujnu 2008. Grad Ljubljana uplatio je sredstva u iznosu od 5.000,00 EUR. ~ Grad Ljubljana i Festival Ljubljana u junu 2011. podržali kandidaturu Sarajeva za Europsku prijestolnicu kulture 2014. ~ Deklaracija o suradnji između Arhiva Sarajeva i Zgodovinskog arhiva Ljubljana, potpisana je u sklopu Tjedna arhiva, 05.05.2012, u Brusabezistanu. ~ Svečani koncert Simfonijskog orkestra Konzervatorija za glazbu i balet Ljubljana, održan je povodom Prešernovog dana u Vijećnici, 07.02.2015. ~ Gradonačelnik Ljubljane Zoran Janković 24.05.2016. iskazao načelnu spremnost da jedna ulica u Ljubljani nosi naziv Sarajevska.
<p>Dubrovnik (Hrvatska) 2007.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Oblasti suradnje: privreda, turizam, kultura. ~ Iskazan je interes za osnaživanjem suradnje i razmjene iskustava na projektima iz oblasti infrastrukture i očuvanja kulturno-povijesnog naslijeđa Sarajeva i Dubrovnika. ~ Grad Dubrovnik je 2011. odobrio finansijsku potporu u iznosu od 20.000,00 KN Gradu Sarajevu za realizaciju projekta "Muzej opsade" u Sarajevu. ~ Razmjena informacija i iskustava u izgradnji i korištenju žičare. ~ U okviru obilježavanja 10. godišnjice partnerskih veza, gosti iz Dubrovnika su 08.12.2017. ispred Katedrale upriličili prigodan program za građane i posjetioce Sarajeva – tradicionalnu dubrovačku

	kolendu u izvedbi klape Kaše i gastronomsku ponudu.
Konya (Turska) 2007.	<ul style="list-style-type: none"> ~ Suradnja u oblasti kulture, turizma, kulturno-povijesnog naslijeda. ~ Izražena je spremnost za pružanje pomoći u nominiranju Baščaršije na listu UNESCO-ove kulturne baštine. ~ U Konyi, u dijelu grada koji se zove Bosna i Hercegovina, 2007. je otvoren park po imenu Sarajevo. Najduža ulica dobila je naziv po prvom predsjedniku R BiH, rahmetli Aliji Iztebegoviću. ~ U Konyi je izgrađena replika sebilja po uzoru na baščaršijski (2009.). ~ Privrednici iz Konye su obećali da će omogućiti bosanskohercegovačkim tvrtkama što bolje predstavljanje na sajmovima koji se održavaju u Konyi. ~ Delegacija Konye posjetila Sarajevo, Topčić Polje i Željezno Polje, kako bi utvrdila na koji način može pomoći stanovništvu ugroženom poplavama (juni 2014.). ~ Grad Konya je 2015. donirao KJKP „Gras“ 20 tramvaja.

<i>Bad Ischl (Austrija) 2015.</i>	<ul style="list-style-type: none"> ~ U okviru obilježavanja 100. godišnjice objave Prvog svjetskog rata održana je ceremonija na kojoj je Bad Ischl jednu svoju aleju nazvao Sarajevska aleja. Tim povodom, gradonačelnici dva grada simbolično su posadili drvo prijateljstva. ~ Povodom potpisivanja Sporazuma o suradnji između Grada Sarajeva i Grada Bad Ischla, održanog u Sarajevu, 14.05.2016. nastupio je Limeni orkestar Bürgermusikkapelle iz Bad Ischla u auli Vijećnice, a potom je prodefilirao starim dijelom grada prema Katedrali, gdje je građanima i gostima Sarajeva upriličio polusatni koncert. ~ Povodom obilježavanja Dana Općine Novo Sarajevo, 15.05.2016. održana je manifestacija „Prijatelji prijateljima, Bad Ischl - Novo Sarajevo“ u okviru koje je kroz Vilsonovo šetalište održan mimohod orkestra limene glazbe iz Bad Ischla.
<i>Centralni administrat ivni okrug Moskva 2017.</i>	<ul style="list-style-type: none"> ~ Kao rezultat potписанog Protokola o suradnji između Grada Sarajeva i Centralnog administrativnog okruga Grada Moskva, u Vijećnici je 09.05.2018., povodom Dana pobjede nad fašizmom, Dana Europe i godišnjice otvaranja obnovljene Vijećnice, održan koncert Moskovskog kamernog orkestra Schnittke.

Realizacijom aktivnosti u navedenim projektima ostvareni su ciljevi međunarodne suradnje Grada Sarajeva u oblasti kulture, sporta, obrazovanja, privrede, i upravljanja javnim uslugama kroz razmjenu znanja i iskustava i druge oblike pomoći. Tijekom godina održan je niz sastanaka sa potencijalnim donatorima i partnerima čime je međunarodna suradnja intenzivirana i usmjerena na uspostavljanje, održavanje i unapređivanje suradnje sa određenim gradovima i asocijacijama kao novim inozemnim partnerima.

Fokusirajući se na razvojnu komponentu, Grad Sarajevo je ostvarilo značajan doprinos afirmaciji glavnog grada Bosne i Hercegovine kao političkog, kulturnog, privrednog, sportskog i turističkog centra regije i Europe.

Jedan od važnijih aktuelnih projekata je održavanje Europskog omladinskog olimpijskog festivala (EYOF) kao jedne od najznačajnijih sportskih manifestacija u ovom dijelu Europe koja će se u Sarajevu i Istočnom Sarajevu održati 2019. godine, i koji je sjajna prilika da se pošalju slike obnove, izgradnje, zajedništva i napretka Bosne i Hercegovine.

Gradonačelnik Abdulah Skaka je istaknuo EYOF kao jedan od najvažnijih projekata koji za cilj ima stvoriti pozitivnu atmosferu. „Ovo je promocija sporta i sportskih vrijednosti, novih generacija, mladih ljudi, koji će vjerovatno u budućnosti biti vrhunski sportisti i naš ponos. On je jako važan i politički, jer ga realizujemo zajednički, Sarajevo i Istočno Sarajevo. Na ovaj način želimo da pokažemo da smo sposobni, da možemo, da znamo, da imamo energije, da zajednički realizujemo projekte i ponovno probudimo olimpijski duh u Sarajevu“, naveo je gradonačelnik Skaka.⁵⁸

Organizacija ovog projekta pokazala se odličnom prilikom da vlasti Bosne i Hercegovine pokažu sposobnost koordinacije pri ostvarivanju zajedničkih aktivnosti, te da ovaj festival ujedno predstavi i jedinstven turistički i ekonomski potencijal za razvoj Sarajeva i Istočnog Sarajeva.

⁵⁸ Grad Sarajevo, 2019, *Spektakularno otvorenje EYOF-a će biti na stadionu Asim Ferhatović Hase, 10. februara u 19 sati: Zajednički stvaramo nove olimpijske uspomene* [datum pristupa: 10.01.2019.], <<http://sarajevo.ba/eyof-2019-je-najveci-sportski-dogadjaj-u-sarajevu-nakon-zimskih-olimpijskih-igara-1984/>>

ZAKLJUČAK

Subnacionalni akteri su demokratizacijom postali gotovo pa preferirani oblik djelovanja kada su u pitanju razne urbane politike, osobito u situacijama konflikta. Diplomacija gradova stavljena je stoga sve češće u fokus istraživanja moderne diplomacije.

U prvom poglavlju rada postavljene su teorijske osnove i metodologija rada koja za cilj ima istražiti važnost i razvijenost diplomacije gradova i njezin stvarni utjecaj. Kroz relevantnu literaturu i analizu praksi Grada Sarajeva u domenu ove vrste diplomacije, zamisao je upoznati čitatelja sa temom koja uvelike utječe na njegov život kao građanina.

Drugo poglavlje istražuje položaj gradova i diplomaciju okarakteriziranu kroz institucije i procese kroz koje gradovi uspostavljaju odnose sa drugim akterima u međunarodnoj političkoj sferi s ciljem predstavljanja svojih interesa i samih sebe. Lokalne vlasti diplomaciju koriste kako bi im drugi lokalni akteri pomogli pri suočavanju sa problemima svojstvenim lokalnom nivou, kao akteri koji ih u tome najbolje razumiju. Zaključeno je da diplomacija gradova treba biti

komplementarna diplomaciji države i raditi na ostvarivanju vlastitih ciljeva na svom nivou nadležnosti. Urbanizacija je proces za koji je očekivano da će u budućnosti dodatno ojačati te će gradovi stoga nastaviti povećavati svoj politički utjecaj. Značaj diplomatskih aktivnosti gradova je pojašnjen preko funkcija održavanja sigurnosti, poticanja razvoja, stvaranja ekonomske dobiti, promociju kulture, predstavljanje putem umrežavanja svjetskih gradova, ali i uloge u međunarodnim procesima lobiranja i medijacije.

Naredno poglavlje bavi se lokalnim vlastima u kontekstu uključivanja u proces izgradnje mira. Izgradnja mira se sastoji od djelovanja na mikrosocijalnom i makrosocijalnom nivou, te se zato može promovirati kroz različite aktere. Lokalne vlasti se smatraju legitimnim akterom prevencije konflikta i postkonfliktne izgradnje zbog činjenice da se sukob i njegove razorne posljedice najbolje osjete na lokalnom nivou, ali i jer se gradske vlasti smatraju neutralnijim i bližim građanima nego što su to nacionalne države. Gradovi mogu biti pokretači inicijativa za izgradnju mira unutar lokalnih zajednica, kao i vanjskih akcija direktnе suradnje sa drugim gradovima koji se suočavaju za oružanim nasiljem.

U završnom poglavlju istraženi su pobratimski i prijateljski odnosi gradova, te njihove multilateralne suradnje na primjeru međunarodnih veza i projekata provedenih u Gradu Sarajevu. Grad Sarajevo shvaćen je kao relevantan primjer zbog svog specifičnog položaja i simboličnog značaja, te jer je pogoden konfliktom nakon kojeg je izražena potreba postkonfliktne izgradnje čiji je uspjeh olakšan djelovanjem diplomacije gradova. U svakom svom povijesnom periodu Grad Sarajevo je uspješno prilagođavao vrste međunarodne suradnje svojim primarnim potrebama, te time ojačao kapacitete za rješavanje problema bliskih građanima. Osobito je značajna humanitarna pomoć pružena od strane gradova pobratima i gradova prijatelja u ratnom periodu, kao i pomoć u postkonfliktnoj rekonstrukciji arhitekture, normalnom funkcioniranju institucija, i olakšanju ponovnog uspostavljanja neometanog pružanja javnih usluga. Grad Sarajevo se uključio u projekte urbanizacije i održivog razvoja i svojim aktivnostima iskazao ozbiljno shvaćanje uloge glavnog grada i važnosti očuvanja vlastitog povijesnog naslijeđa. Na

osnovu relativno velikog broja gradova s kojima je ostvarena suradnja, kao i kroz razumijevanje njezinih oblika, može se zaključiti da je intenzitet međunarodne suradnje Grada Sarajeva između srednjeg i visokog, odnosno da se stupanj suradnje može smatrati zadovoljavajućim. Primjeri dosadašnje međugradske suradnje omogućili su Gradu Sarajevu da potencijalnim partnerima prikaže potrebe i aktivnosti koje najbolje odgovaraju njegovim sposobnostima, te iskaže vlastite kompetencije za komplementarnu akciju, na osnovu čega je lakše razaznati najbolje mogućnosti za buduća partnerstva i suradnju.

LITERATURA

1. Acuto, Michele, Morissette, Mika, Tsouros, Agis, 2017, „City Diplomacy: Towards More Strategic Networking? Learning with WHO Healthy Cities“, *Global Policy*, Vol. 8, Issue 1
2. Amen, Mark, Toly, Noah J., McCarney, Patricia, Segbers, Klaus, 2011, *Cities and Global Governance: New Sites for International Relations*, Routledge, London
3. Barbeito Thonon, Cecile, 2008, *City Diplomacy practices: Peacebuilding tools and initiatives of European Cities*, Peacebuilding cities, Barcelona
4. Barnes, Catherine, 2002, „Democratizing peacemaking processes: strategies and dilemmas for public participation“, *Accord: an international review of peace initiatives*, Issue 13
5. Bertram, Christoph, 1995, „Multilateral diplomacy and conflict resolution“, *Survival, Global Politics and Strategy*, Vol. 37, Issue 4

6. Blank, Yishai, 2006, „The city and the world”, *The Columbia Journal of Transnational Law*, Vol. 44, No. 3
7. Bollens, Scott, 2013, „Bounding cities as a means of managing conflict: Sarajevo, Beirut and Jerusalem“, *Peacebuilding*, Vol 1, Issue 2
8. Cremer, Rolf D., De Bruin, Anne, Dupuis, Ann, 2001, „International Sister-Cities: Bridging the Global-Local Divide“, *The American Journal of Economics and Sociology*, Vol. 60, Issue 1
9. Curtis, Simon, 2014, *The power of cities in international relations*, Routledge, London
10. Vijeće Europe, 1985, *Europska povelja o lokalnoj samoupravi*, Vijeće Europe, Strasbourg
11. Fregonese, Sara, 2010, „Urbicide: The Politics of Urban Destruction By Martin Coward“, *Global Discourse: An Interdisciplinary Journal of Current Affairs and Applied Contemporary Thought*, Vol. 1, No. 2
12. Gooding, Alex, Gibbs, Melissa, Woods, Ronald, Pillora, Stefanie, Smith, Ryan, 2015, *Sister cities and international alliances*, Australian Centre of Excellence for Local Government, Sydney
13. Hall, Peter, 1998, *Cities in Civilization*, Pantheon Books, New York City
14. Herrero Rico, Sophia, 2003, „Reseña de "Educación para la paz. Su teoría y su práctica" de Xesús R. Jares“, *Convergencia Revista de Ciencias Sociales*, Vol. 10, No. 33
15. Hurd, Douglas, 2000, „The Search for Peace: A Century of Peace Diplomacy“, *European Business Review*, Vol. 12, Issue 1
16. Ilodigwe, Damian, 2017, „Communication and Diplomacy as an Instrument of Good Governance and Sustainable Economic Development“, *Journal of Power, Politics & Governance*, Vol. 5, No. 1
17. Irawati Tjandradewi, Bernadia, Marcotullio, Peter J., 2009, „City-to-city networks: Asian perspectives on key elements and areas for success“, *Habitat International*, Vol. 33, Issue 2
18. Kapetanović, Amer, Latinović, Đorđe, 2005, *Bosna i Hercegovina od regionalnih integracija do Evropske Unije*, Friedrich Ebert Stiftung, Sarajevo
19. Keiner, Marco, Kim, Arley, 2007, „Transnational City Networks for Sustainability“, *European Planning Studies*, Vol. 15, No. 10

20. Klem, Martijn, 2008, „Interventiedilemma’s op de weg van oorlog naar democratie”, *Internationale Spectator*, Vol. 62, No. 10.
21. Kuznetsov, Alexander S., 2014, *Theory and Practice of Paradiplomacy: Subnational Governments in International Affairs*, Routledge, London
22. Lyamouri-Bajja, Nadine, Genneby, Nina, Markosyan, Ruben, Yael Ohana, Yael, 2012, “Understanding Conflict”, *Youth transforming conflict*, Council of Europe Publishing, Strasbourg
23. Ndreu, Aurora, 2016, „The Definition and Importance of Local Governance”, *Social and Natural Sciences Journal*, Vol. 10, No. 1
24. Pluijm, Rogier, Melissen, Jan, 2007, *City Diplomacy: The Expanding Role of Cities in International Politics*, Netherlands Institute Of International Relations, Clingendael, Hag
25. Ritzer, George, 2016, *The Blackwell Companion to Globalization*, Wiley Blackwell, Chichester
26. Sandole, Dennis J. D., 2010, *Peacebuilding, Preventing Violent Conflict in a Complex World*, Polity Press, Cambridge
27. Schennink, Ben, Van der Haar, Gemma, 2006, *Working on Peace-building and Conflict Prevention: Experiences and Dilemmas of Dutch NGOs*, Dutch University Press, Amsterdam
28. Sizoo, A. Musch, A., Papisca, A., Klem, M. Frerks, G., Berg, D., Bush, K., Paz Ramos, A. Moor, M., Hemert, C. 2008, *City diplomacy*, VNG International, Hag
29. Sizoo, Alexandra, 2007, *Concept paper on city diplomacy*, VNG International, Hag
30. Taylor, Peter J., 2013, *Extraordinary cities*, Edward Elgar, Cheltenham
31. Troncotă, Miruna, 2015, „Sarajevo - a border city caught between its multicultural past, the Bosnian war and a European future“, *Eurolimes*, Issue 19
32. UCLG, 2004, *Agenda 21*, UCLG, Barcelona
33. UN, 2017, *Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima*, United Nations Publications
34. Walker, Ronald A., 2004, *Multilateral Conferences, Purposeful International Negotiation*, Palgrave Macmillan, Hampshire

35. WHO, 2001, *Guidelines for City Twinning*, WHO Regional Office for Europe, Copenhagen
36. Wiseman, Geoffrey, 1999, '*Polylateralism' and New Modes of Global Dialogue*, Centre for the Study of Diplomacy
37. Zakon o načelima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, 2006, *Službene novine FBIH*, br. 49

INTERNETSKI IZVORI

38. City of Cupertino [datum pristupa: 08.01.2019.], <<https://www.cupertino.org/our-city/sister-friendship-cities>>
39. Eurocities [datum pristupa: 03.11.2018.], <<http://www.eurocities.eu>>
40. European Coalition of Cities against Racism [datum pristupa: 04.11.2018.], <<http://www.eccar.info>>
41. Grad Sarajevo [datum pristupa: 07.01.2019.], < <http://sarajevo.ba/zivot-u-sarajevu/kultura/>>
42. Grad Sarajevo, 2008, *Učesnici konferencije u Hagu iskustva Sarajeva u postkonfliktnom periodu ocijenili izuzetno pozitivnim* [datum pristupa: 02.11.2018], <<https://sarajevo.ba/ucesnici-konferencije-u-hagu-iskustva-sarajeva-u-postkonfliktnom-periodu-ocijenili-izuzetno-pozitivnim/>>
43. Grad Sarajevo, 2019, *Spektakularno otvorenje EYOF-a će biti na stadionu Asim Ferhatović Hase, 10. februara u 19 sati: Zajednički stvaramo nove olimpijske uspomene* [datum pristupa: 10.01.2019.], < <http://sarajevo.ba/eyof-2019-je-najveci-sportski-dogadjaj-u-sarajevu-nakon-zimskih-olimpijskih-igara-1984/>>

44. Hocking, Brian, Smith, Michael, 2010, *An Emerging Diplomatic System for the EU? Frameworks and Issues* [datum pristupa: 23.08.2018.], <<https://pdfs.semanticscholar.org/52fa/984ba888c605c7a05ee23f9d8f868c9f6129.pdf>>
45. International Association of Peace Messenger Cities [datum pristupa: 04.11.2018.], <<http://www.iapmc.org>>
46. International Peace Institute, *IEP BRIEF Positive Peace: The lens to achieve the Sustaining Peace Agenda* [datum pristupa: 19.08.2018.] <<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/05/IPI-Positive-Peace-Report.pdf>> Grad Sarajevo [datum pristupa: 03.11.2018.], <<https://sarajevo.ba>>
47. Koo-hong Chan, Dan, ICSD, *City Diplomacy and “Glocal” Governance: The Missing Link in Sustainable Development* [datum pristupa: 10.10.2018.], <http://ic-sd.org/wp-content/uploads/sites/4/2016/06/ICSD_submission_Dan_Koon-hong_Chan_City_diplomacy.pdf> str.6.
48. Kyoto City Official Website [datum pristupa: 03.11.2018.], <<http://www2.city.kyoto.lg.jp>>
49. Mayors for Peace [datum pristupa: 04.11.2018.], <<http://www.mayorsforpeace.org>>
50. MedCities [datum pristupa: 03.11.2018.], <<http://www.medcities.org/en/presentation>>
51. *Opinion of the Committee of the Regions on city diplomacy*, 2004, [datum pristupa: 11.11.2018.], <<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:120:0001:0005:EN:PDF>>
52. Peacebuilding initiative [datum pristupa: 22.09.2018.], <<http://www.peacebuildinginitiative.org/index702a.html?pageId=1767>>
53. Pharos, *Community Based Psychosocial Support Projects for Refugees and Displaced Persons* [datum pristupa: 03.10.2018.], <http://www.pharos.nl/documents/doc/workforcare_module09.pdf>
54. Sister City International [datum pristupa 08.01.2019.], <<https://sistercities.org/about-us/what-is-a-sister-city-3/>>

55. UCLG 2008, *The Hague Agenda on City Diplomacy*, UCLG,
<https://www.uclg.org/sites/default/files/EN_474_fin_eng_the_hague_agenda_on_city_diplomacy_0.pdf>
56. UNDP, Gomez, Oscar A., Gasper, Des, *A Thematic Guidance Note for Regional and National Human Development Report Teams* [datum pristupa: 15.10.2018.],
<http://hdr.undp.org/sites/default/files/human_security_guidance_note_r-nhdrs.pdf>
57. Union of Central and South&Eastern European Capitals [datum pristupa: 05.11.2018.],
<<http://www.cseecunion.org>>
58. United Nations, 1992, *An Agenda for peace* [datum pristupa: 22.09.2018.],
<<http://www.un-documents.net/a47-277.htm>>
59. United Nations, 2001, *City-to-City Cooperation: Issues Arising from Experience* [datum pristupa: 21.09.2018.], <<http://www.un.org/ga/Istanbul+5/city-to-city.pdf>>
60. World Health Organization [datum pristupa: 05.11.2018.], <<http://www.euro.who.int>>
61. World Union of Olympic Cities [datum pristupa: 03.11.2018.],
<<http://www.olympiccities.org/>>